RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927. Andra kammaren. Nr 14.

Fredagen den 11 mars.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 4 och den 5 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 196, angående viss ändring i grunderna för utlåning från fonden för torvindustriens befrämjande.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott motionen nr 320 av herr *Lindqvist* i Halmstad;

till bevillningsutskottet motionen nr 321 av herrar *Lindqvist* i Halmstad och *Andersson* i Falkenberg;

till statsutskottet motionen nr 322 av herr *Månsson* i Erlandsro *m. fl.*;

till andra särskilda utskottet motionen nr 323 av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*;

till statsutskottet motionen nr 324 av herr *Andersson* i Katrineholm *m. fl.*;

till första särskilda utskottet motionen nr 325 av herrar *Pettersson* i Hällbacken och *Olsson* i Ramsta;

till jordbruksutskottet motionen nr 326 av herr *Lindgren*; och

till andra särskilda utskottet motionen nr 327 av herr *Fast m. fl.*

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 7 och 8, statsutskottets utlåtanden nr 30—32, bevillningsutskottets memorial nr 20 och 21 samt betänkande nr 22 ävensom andra lagutskottets utlåtanden nr 13 och 14.

§ 5.

Avgåvos följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 185, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka;

nr 328 av herr *Röing;* och

nr 329 av herr *Sävström m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 116, angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m.:

nr 330 av herr *Öhman m. fl.*;
nr 331 av herr *Sundström m. fl.*;
nr 332 av herr *Granath*;
nr 333 av herr *Mårtenson m. fl.*; och
nr 334 av herr *Björkman*.

Nämnda motioner bordlades.

§ 6.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 64, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneregler för befattningshavare hos statens pensionsanstalt.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets

betänkande, nr 23, i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å jäst; och

memorial, nr 24, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckt motion om tull å förädlade träd av äpple, päron, plommon och körsbär; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 6 mars 1899 om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behörighet för diplomatisk tjänsteman att verkställa konsulär förrättning; och

nr 22, i anledning av väckt motion om befogenhet för domstol att i vissa fall förordna god man att å bolagsstämma föra talan för aktie.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Wagnsson*	under	7	dagar	fr. o. m.	den	12	mars,	
» *Fager*	»	4	»	»	»	12	»	
» *Svensson* i Högsjöhult	»	6	»	»	»	14	»	
» *Gustafson* i Vimmerby	»	4	»	»	»	12	»	och
» *Björkman*	»	4	»	»	»	15	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.49 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 12 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagav, att efter överläggning inom talmanskonferensen rörande riksdagens arbete under tiden närmast före och efter påsk beslutats, att sista arbetsplenum före påsk komme att hållas onsdagen den 6 med fortsättning, om så erfordrades, torsdagen den 7 nästkommande april, att första arbetsplenum efter påsk skulle äga rum torsdagen den 21 i nämnda månad, därvid gemensamma omröstningar skulle företagas över eventuellt då godkända voteringspropositioner, samt att under den mellanliggande tiden inga andra ärenden komme att upptagas till avgörande än sådana, som rörde godkännande av voteringspropositioner, skrivelseförslag och dylikt.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 196, angående viss ändring i grunderna för utlåningen från fonden för torvindustriens befrämjande.

§ 3.

Vidare föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet motionerna:
nr 328 av herr *Röing;* och
nr 329 av herr *Sävström m. fl.;* samt

till andra särskilda utskottet motionerna:
nr 330 av herr *Öhman m. fl.;*
nr 331 av herr *Sundström m. fl.;*
nr 332 av herr *Granath;*
nr 333 av herr *Mårtenson m. fl.;* och
nr 334 av herr Björkman.

§ 4.

Bevillningsutskottets härpå föredragna betänkande nr 23 bordlades åter.

§ 5.

Föredrogs bevillningsutskottets memorial, nr 24, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av väckt motion om tull å förädlade träd av äpple, päron, plommon och körsbär; och blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 6.

Första lagutskottets utlåtanden nr 20—22, som nu föredrogos, blevo ånyo bordlagda.

§ 7.

Vid härefter skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar, biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 8.

Ang. lag om dödande av förkommen handling m.m.

Till avgörande företogs första lagutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dödande av förkommen handling m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Leo**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att förevarande utskottsutlåtande måtte föredragas punktvis, att under punkt 1) först föredragas de särskilda lagförslagen vart för sig och därefter utskottets hemställan, samt att lagtext icke må behöva uppläsas i annan mån än så av någon kammarens ledamot påfordras.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Utskottets under punkten upptagna förslag till lag om dödande av förkommen handling.

Efter föredragning av lagförslaget anförde:

Herr **Johansson** i Brånalt: Herr talman, ärade kammarledamöter! Den lag, som här föreligger, är ju ny, och man avser med den att kunna döda handlingar, som på ett eller annat sätt ha förkommit. Vid införandet av en sådan ny lag bör man enligt mitt och många andras förmenande gå försiktigt tillväga, så att man icke genom detta dödandeförfarande förorsakar personer någon skada. Lagen är med all säkerhet behövlig, gagnelig och nödvändig, därom har hela utskottet varit ense, men en avvikande mening har gjort sig gällande i fråga om § 8 i lagen, som man just av försiktighetsskäl icke ansett vara tillfyllestgörande. Då jag bland andra undertecknat den härutinnan föreliggande reservationen, anser jag mig här inför kammarens ledamöter nödsakad att framhålla några skäl, utöver vad som framhållits i reservationen, för att jag varit med om det i densamma föreslagna tillägget.

Jag drar mig till minnes ett fall från en grannsocken där hemma, där en person säkerligen hade gått förlustig tusen kronor, om denna lag då varit gällande, och om de personer, saken gällde, hade varit så att säga en smula orättvisa och icke tagit hänsyn till de verkliga rättsförhållandena, som litet var borde ha aktning för. Det var nämligen så, att för en 25 à 30 år sedan bodde där i en stuga en f. d. lantbrukare, som var änkling och ägde en liten förmögenhet. Han hade bara ett barn, en pojke, som bodde tror jag i Värmland, och då fadern avled, reste sonen ned för att göra bouppteckning och för att realisera den lilla fastighet, som gubben ägde. Bland andra tillgångar, som fadern ägde, var en revers på tusen kronor, som var intecknad i en liten fastighet i

Ang. lag om dödande av förkommen handling m.m. (Forts.)

en grannsocken. Fordran gällde som sagt tusen kronor, och räntan hade betalts intill dess dödsfallet inträffade. Fordringsägaren fick först icke reda på dödsfallet eller det slutliga realiserandet av boet. Sedan ett år hade gått, fick han emellertid reda på att gubben var död, men han kände icke sonens adress. Sedan han skaffat sig adressen på denne arvinge, som naturligtvis hade inteckningen i sin hand, skrev han till denne, men brevet återkom med påteckning från postkontoret, att adressaten hade avlidit. Då han gjorde förfrågningar efter den avlidnes arvingar, fick han det beskedet, att det endast fanns en dotter, men att man icke visste, var hon vistades. Han blev icke krävd på någon ränta, så att han kunde icke betala. Efter fyra eller fem år blev han emellertid krävd på räntan av en inkasserare, jag tror det var av länsman, som landsfiskalen då kallades. Han erhöll ett brev från denne med anfordran att erlägga ränta jämte ränta på ränta samt dessutom kostnaderna för inteckningens förnyande. Jag träffade händelsevis samman med honom och han omtalade saken för mig och frågade, hur han skulle förfara med anledning av det inträffade. Dottern, som innehade inteckningen, bodde uppe i Norrland, där hon var gift med en person, anställd vid järnvägen, och av en eller annan anledning hade dessa icke krävt honom på räntan å sin fordran. Gäldenären tyckte, att det var besvärligt att ha inteckningen liggande, så att han ville lösa den. Jag gav honom råd för hans förfaringssätt, och han fick verkligen sin inteckning tillbaka mot att han erlade förfallna räntor och själva summan.

Om nu den föreliggande lagen hade varit gällande utan det tillägg till § 8, som reservationen innehåller, skulle lantbrukaren, om han varit mindre rättvis, ha kunnat få den inteckning dödad, som gällde hans fastighet, och därigenom hade han också under vissa omständigheter kunnat omöjliggöra för fordringsägaren att inkassera beloppet i fråga. Man kan ju tänka sig, att lantbrukaren, som ägde den fastighet, som inteckningen besvärade, hade kunnat sälja den gravationsfritt. Det hade gått så många år, att han icke riktigt visste, hur det var med inteckningen i fråga. Då i alla fall i gravationsbeviset var intaget, att hemmanet var besvärat av en inteckning, kunde han gå in till vederbörande domstol med anhållan om dödningsförfarande på sätt, denna lag föreskriver, och efter vederbörligt kungörande med mera sådant kunde detta ha skett. Han kunde ju till exempel ha uppgivit för domstolen, att då den ende arvingen var hemma efter faderns död, hade denne kommit till honom med skuldebrevet, och att han då hade löst det, men att skuldebrevet under årens lopp sedan hade förkommit. Han kunde ju också ha sagt, att han bränt upp skuldebrevet. Jag känner särskilt en person, som brände upp en inteckning på det sättet. På detta sätt skulle fordringsägaren kunna bli bedragen på sin fordran, därför att han bodde så långt borta och av en eller annan anledning icke krävt ränta på fyra eller fem år, och därför att gäldenären kunnat begagna sig av de möjligheter, som denna lag medgiver, om icke det tillägg, som vi reservanter föreslå, blir vidfästad lagen.

Man kan också tänka sig flera andra fall, där fara kan föreligga, att inteckningshavaren går förlustig om sin fordran på grund av ett förhastat dödande av inteckningen. I det fall, som jag nu relaterat, vill jag endast erinra om, att om ägaren till hemmanet, som var besvärat av inteckningen i fråga, hade blivit insolvent och hemmanet sålt, skulle fordringsägarens anspråk att få sina pengar haft mycket små utsikter att lyckas.

Det föreslagna tillägget är därför enligt mitt förmenande fullkomligt behövligt. Första kammaren har också tagit lagförslaget med det tillägg, som reservationen innehåller. Jag vill vädja till denna kammares ledamöter att också fatta ett liknande beslut, ty jag är fast förvissad om att genom detta tillägg vinnes större säkerhet för att icke en värdehandling skall kunna dödas förhastat. Det är ju känt, att inteckningar måste förnyas vart tionde

Ang. lag om dödande av förkommen handling m.m. (Forts.)

år. Sker icke detta, förfaller inteckningen. Om man då väntar några år, flera eller färre allt efter det inteckningen utfärdats eller senast förnyats, kan därmed enligt mitt förmenande icke någon nämnvärd skada eller förlust åvägabringas.

Herr talman! På grund av dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets lagförslag med det tillägg till 8 §, som föreslås i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr **Leo:** Herr talman! Jag har egentligen samma yrkande att göra som den siste ärade talaren. Jag ställer dock icke detta yrkande därför, att jag delar hans uppfattning om nyttan och lämpligheten av att omgärda inteckningar med ytterligare säkerhetsföreskrifter. Jag tror, att det är obehövligt, och jag tror, att det särskilt i vissa fall kan komma att skada fastighetsägarens intressen.

Då saken emellertid nu ligger så till, att första kammaren redan har tagit lagförslaget med reservationen, och det såvitt jag förstår icke finns någon möjlighet att åstadkomma någon förnuftig sammanjämkning, anser jag det vara riktigast, att andra kammaren i detta fall biträder första kammarens beslut, så att man åtminstone får lagen igenom i sina huvuddelar.

Jag yrkar alltså bifall till det föredragna lagförslaget med den ändring av § 8, som innefattas i reservanternas förslag.

Herr *Jansson* i Edsbäcken instämde häruti.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förevarande lagförslag, dels ock på bifall till det av herr Johansson i Brånalt gjorda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med den senare propositionen.

Övriga av utskottet under punkten upptagna lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1 förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslagen.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Föredrogos vart för sig första lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckt motion angående viss ändring i sjölagens bestämmelser om ersättning för överliggedagar;

nr 18, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av 3 § i lagen om aktiebolag; och

nr 19, i anledning av väckt motion om åtgärder till skyddande av firmanamn, som tidigare använts av bolag eller ekonomisk förening.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Å föredragningslistan var härpå upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6, angående hingstdepåernas och stuteriets verksamhet.

Ang. hingstdepåernas och stuteriets verksamhet.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 39 av nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att höja ordinarie reservationsanslaget till hingstdepåernas och stuteriets verksamhet, nu 236,000 kronor, med 14,000 kronor till 250,000 kronor.

Vidare hade i en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 246, herr *Jensen* föreslagit, att riksdagen vid anvisande av anslaget till hingstdepåerna och stuteriet måtte beräkna, att avlöningen till betjäningen skulle utgå efter de grunder, som vore angivna i det av ledamoten av allmänna civilförvaltningens lönenämnd herr Carl Malmström avgivna, i motionen refererade, särskilda yttrande samt att anslagen måtte bestämmas så, att lönerna kunde regleras från den tid stuteriöverstyrelsen enligt propositionen föreslagit eller från och med den 1 november 1926.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Jensen:** Herr talman! I anslutning till Kungl. Maj:ts äskanden under denna punkt har jag tillåtit mig väcka en motion, i vilken jag hemställer, dels att den lönereglering, som omtalas i propositionen, måtte utgå efter delvis andra grunder än de av departementschefen omnämnda, dels ock att tiden för löneregleringens ikraftträdande måtte bestämmas till, i stället för den av Kungl. Maj:t föreslagna, den 1 november 1926. Över denna motion har jordbruksutskottet yttrat sig och förklarat beträffande sista delen av mitt yrkande, att utskottet av principiella skäl icke kunnat tillstyrka densamma. Jag skall beträffande denna del av motionen ge utskottet delvis rätt däruti, att av principiella skäl det kanske kan vara oriktigt att gå med på ett sådant yrkande, men jag ber att få fastslå, att det icke varit under gångna tider riksdagen främmande att följa en sådan linje. Jag tror också, att jag är i ganska gott sällskap, då jag framställt detta yrkande, därför att stuteriöverstyrelsen själv föreslagit hos Kungl. Maj:t, att löneregleringen måtte få träda i kraft den 1 november 1926. Jag tror, att man av samma skäl som i denna stuteriöverstyrelsens hemställan kan påstå, att man med detta förslag i någon mån velat tillrättalägga ett förut begånget missgrepp. Jag skall nämligen be att få erinra om — och det påpekas också i den kungl. propositionen — hurusom år 1924 en lönereglering för den nu ifrågavarande personalen fastställdes. År 1923 uppdrog nämligen Kungl. Maj:t åt stuteriöverstyrelsen att inkomma med förslag till lönereglering för här ifrågavarande personal. Det omnämndes i jordbruksdepartementets skrivelse till stuteriöverstyrelsen, att den borde taga under övervägande, huruvida icke en reducering av de till personalen utgående lönerna kunde vidtagas. Av det förslag, som styrelsen överlämnade till Kungl. Maj:t, framgick emellertid med all önskvärd tydlighet, att styrelsen icke ansåg någon reducering av lönerna överhuvud taget kunna ifrågakomma. Men när Kungl. Maj:t fastställt detta löneförslag och det började tillämpas, visade det sig vara en lönereglering, som ur ekonomisk synpunkt för personalen var mycket ofördelaktig. Före 1924 års lönereglering hade nämligen dyrtidstilläggen på dessa löner utgått enligt grunderna för oreglerade verk men med löneregleringens genomförande år 1924 förklarade Kungl. Maj:t, att dyrtidstilläggen skulle utgå efter de grun-

Ang. hingstdepåernas och stuteriets verksamhet. (Forts.)

der, som vore gällande för reglerade verk, och resultatet av detta blev, att personalens löner i vissa fall minskades med 300 kronor om året och därutöver.

Under fjolåret, alltså under 1926, inlämnade stuteriöverstyrelsen en framställning till Kungl. Maj:t, i vilken den gjorde framställning om att en lönereglering måtte vidtagas, för att här ovan påtalade missförhållanden borde i någon mån tillrättaläggas, och samtidigt överlämnade styrelsen till Kungl. Maj:t ett förslag till lönereglering. Över detta förslag hava sedermera allmänna civilförvaltningens lönenämnd yttrat sig och för sin del förklarat sig icke hava något att erinra mot det av styrelsen framlagda förslaget i annan mån än att den anser att beloppen av de ålderstillägg, som styrelsen föreslagit för stallknektar, voro väl lågt tilltagna, och hade nämnden för sin del föreslagit, att ålderstilläggens belopp måtte höjas till 90 kronor. Vidare har statskontoret yttrat sig över framställningen och förklarat sig även anse en lönereglering böra komma till stånd samt ifrågasatt till och med, huruvida man icke borde gå in för, att ingen skulle lida minskning i de före år 1924 innehavda löner genom den lönereglering, som nu skulle ifrågakomma. Statskontoret hade vidare föreslagit en annan linje. Det säger nämligen beträffande ålderstilläggen, att tiderna för deras åtnjutande synts statskontoret vara något väl långt tilltagna och i stället för femårsperioder föreslår statskontoret, att man vid denna lönereglering bör gå in för samma grunder och samma principer beträffande ålderstilläggen, som inom andra verk numera är praxis. Statskontoret föreslår alltså med anledning härav, att i stället för två ålderstillägg efter 5 resp. 10 år böra införas ålderstillägg efter 3, 6 och 9 år med de belopp, som av lönenämnden föreslagits. För att komma fram till detta resultat med tre ålderstilläggsperioder föreslår emellertid statskontoret en sänkning av begynnelselönerna för samtliga här ifrågavarande befattningshavaregrupper. Statskontoret föreslår sålunda en sänkning av begynnelselönen för stallknektar från av stuteriöverstyrelsen och lönenämnden föreslagna 1,140 kronor till 1,050 kronor och för andra befattningshavaregrupper med belopp, som motsvara det ena ålderstillägg, som av statskontoret föreslås att ytterligare utgå. Följden av detta blir, att grundlönen för en stallknekt blir 90 kronor lägre än vad styrelsen föreslagit. Men det blir icke enbart 90 kronor lägre i begynnelselön för stallknektarna, om man, såsom Kungl. Maj:t gjort, följer statskontorets linje, ty i och med att man sänker begynnelselönen komma även dyrtidstilläggen på dessa löner att sänkas. I stället för reduceringen av begynnelselönen för de omhandlade stallknektarna med 90 kronor, blir det i verkligheten en lönereducering på 116 kronor eller något mera.

Kungl. Maj:t har nu följt denna linje, och det är särskilt på detta förhållande jag ber få fästa uppmärksamheten. Stuteriöverstyrelsen förklarar nämligen i sin hemställan till Kungl. Maj:t, att med de löner, som förut utgingo, var det ganska svårt att få den nyrekrytering, som vore erforderlig vid institutionerna, på ett tillfredsställande sätt ordnad, och efter ett godkännande av de utav Kungl. Maj:t föreslagna lönerna bliva svårigheterna för denna nyrekrytering säkerligen lika stora.

Jag har i min motion föreslagit, att de av stuteriöverstyrelsen föreslagna grundlönerna för de olika befattningshavaregrupperna måtte få ligga till grund för denna lönereglering, men jag har beträffande ålderstilläggen skilt mig i min motion från Kungl. Maj:t så till vida, att jag föreslagit fyra ålderstillägg efter 3, 6, 9 och 12 år med 120 kronors förhöjning i varje ålderstillägg. Detta är enligt mitt förmenande att införa även denna lönereglering på samma linjer, som man följt vid under senare år vidtagna lönereglerings. Jag skall alltså, herr talman, be att få yrka bifall till den av mig väckta motionen beträffande den första delen av densamma, men beträffande yrkandet om lönereglerings retroaktiva verkan få föreslå, att sista »att»-satsen i motionen måtte utgå.

Ang. hingstdepåernas och stuteriets verksamhet. (Forts.)

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Utan att ingå i något egentligt bemötande av vad den siste ärade talaren anfört, vill jag dock fästa uppmärksamheten på, att den fråga, det här gäller, nämligen om avlöningsförmånerna åt betjäningen vid Strömsholms hingstdepå samt Flyinge hingstdepå och stuteri, ju är sådan, att det ankommer på Kungl. Maj:t att fastställa denna lönereglering inom ramen av det beräknade anslaget, d. v. s. inom ramen av vad riksdagen beviljar. Den lönereglering, som 1924 kom till stånd, visade sig medföra en alltför stark beskärning av lönerna. Utskottet och Kungl. Maj:t hava haft samma uppfattning att en förbättring av dessa löner bör äga rum. Därför har utskottet icke haft någon anledning att motsätta sig det förslag, som Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen framlagt. Utskottet har emellertid icke närmare ingått på de olika förslagen. Vi hava funnit, att det av departementschefen beräknade beloppet innefattar ett skäligt tillmötesgående. Man måste även här se på saken från den synpunkten, att denna personal har i allmänhet bostad och planteringsland, vilket ju bereder den vissa förmåner. Emellertid skall jag icke uppehålla debatten. Då första kammaren redan tagit utskottets hemställan, hoppas jag att denna kammare också kommer att göra det.

Med dessa ord ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Nilsson** i Tånga: Herr talman! Det förhåller sig så, som motionären i ärendet, herr Jensen, omnämnde, att den lönereglering, som kom till stånd 1924, var för personalen synnerligen otillfredsställande. Dess tillämpning innebar en väsentlig försämring för denna personal. Riksdagen har förut på grund av motion haft befattning med denna fråga utan att den avancerat framåt i riktning mot en förbättring av löneförmånerna för denna personal förrän i det förslag, som nu föreligger. Det var tillämpningen av dyrtidstilläggen, nämligen att dessa skulle beräknas efter de grunder, som gälla för reglerade verk, som föranledde, att lönereglementet av år 1924 kom att innebära en försämring i förhållande till de löneförmåner, som förut utgingo. Nu hävdar motionären, herr Jensen, den uppfattningen, att även det förslag, som nu föreligger, innebär en försämring i förhållande till de löneförmåner, som utgingo före 1924 års reglering. Jag skulle vilja säga, att detta är en sanning, men en sanning med modifikation. Det förslag, som föreligger, innebär i förhållande till vad som gällde före 1924 en försämring för den, som är i den första löneklassen; men jag vill erinra om, att så snart ålderstillägget kommer i funktion, så blir han mer än väl kompenserad för den minskning, som föreligger i den första löneklassen. Det förefaller mig också, att när denna personals principal, om jag får uttrycka mig så, stuteriöverstyrelsen kunnat godkänna detta förslag, som är byggt på vad statskontoret föreslagit, när stuteriöverstyrelsen ansett sig kunna acceptera det och denna styrelse i alla fall är den, som bäst känner till denna personals förhållanden, så borde man kunna känna sig tillfredsställd. Med anledning av vad jag yttrade nyss ber jag att få citera några rader av vad stuteriöverstyrelsen anfört och som just är det, som föranlett motionen från herr Jensens sida. Stuteriöverstyrelsen säger: »Om hänsyn toges jämväl till dyrtidstilläggen, bleve emellertid stallpersonalens begynnelseavlöning» — begynnelseavlöning, säges det, och jag vill särskilt fästa uppmärksamheten på detta — »enligt statskontorets förslag lägre än vad fallet skulle varit, om de före den 1 juli 1924 gällande staterna fortfarande tillämpats och dyrtidstillägg fått beräknas enligt grunderna för oreglerade verk. Denna försämring i avlöningsvillkoren uppvägdes emellertid av den genom ålderstilläggen snart uppkommande förbättringen, så att efter sjätte tjänsteåret, då två avlöningsförhöjningar enligt statskontorets förslag skulle

Ang. hingstdepåernas och stuteriets verksamhet. (Forts.)

hava intjänats, avlöningen enligt detta förslag skulle bliva högre än vad den varit vid motsvarande tjänstålder enligt äldre stat». När saken ligger på det sättet, tycker jag, att det icke finnes någon anledning för kammaren att reflektera på motionärens förslag.

Med erinran om att första kammaren redan godkänt utskottsförslaget ber jag sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Jensen:** Herr talman! Efter överläggning med herr talmannen beträffande det av mig framställda yrkandet ber jag att få återtaga det yrkande, jag framställt om bifall till förra delen av min motion. Jag har nämligen i motionen icke uppgivit något visst belopp, som borde finnas angivet i detta yrkande. Jag skall i stället be att få framställa följande yrkande: att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning men med tillämpning av de i motionen II: 246 föreslagna grunder för lönereglering åt betjäningen vid Strömsholms hingstdepå och Flyinge hingstdepå och stuteri, höja ordinarie reservationsanslaget till hingstdepåernas och stuteriets verksamhet, nu 236,000 kronor, med 21,000 kronor till 257,000 kronor. Detta yrkande innebär, att det av utskottet föreslagna beloppet höjes med 7,000 kronor, ett belopp, som jag uträknat skulle kunna ungefärligen utgöra den ökning, som innefattas i de av mig angivna riktlinjerna.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Jensen under överläggningen senast framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 7—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslag till jordbrukskonsulenter.

Punkten 19, angående anslag till jordbrukskonsulenter.

Uti punkten 64 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom bidrag till avlönande under 1927 av högst 56 jordbrukskonsulenter anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra förslagsanslag av 270,000 kronor.

Herr *Lorichs m. fl.* hade emellertid i en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 195, föreslagit, att riksdagen måtte — med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande framställning — för avlönande under år 1927 av 45 jordbrukskonsulenter och 26 husdjurskonsulenter bevilja för budgetåret 1927—1928 ett extra förslagsanslag av 345,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Häremot hade herr *Lorichs* reserverat sig.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Lorichs:** Herr talman! I denna punkt hava jag och några kamrater i kammaren väckt en motion, däri vi föreslagit, att det måtte anslås medel åt hushållningssällskapen såsom bidrag till avlönande av 26 husdjurskonsulenter samt att i sammanhang därmed det nu utgående anslaget till 56 jordbrukskonsulenter skulle minskas till att avse 45 sådana. Ökningen av anslaget skulle bliva 75,000 kronor.

Motionen är föranledd av hushållningssällskapens ombudsmötes skrivelse, och

Ang. anslag till jordbruks-konsulenter. (Forts.)

såvitt jag vet, var denna skrivelse fullkomligt enhällig. Det kan alltså sägas, att motionärerna hava bakom sig en samlad opinion bland ledande kretsar inom våra hushållningssällskap. Förslaget är också av lantbruksstyrelsen varmt tillstyrkt. Nu har emellertid utskottet avstyrkt motionen på skäl, som jag icke kan förstå. Det talas om de olika förhållanden, som råda inom landets olika delar. Visserligen är landet avlångt, men så vitt jag vet förekommer det ingenstädes i landet ett hushållningssällskap, som icke är i behov av husdjurskonsulenter. Jag tror, att man kan säga, att det finnes behov av sådana inom alla län. Nog äro förhållandena på jordbrukets område högst skilda på olika håll, men icke äro de så skilda, att icke husdjursskötseln spelar en dominerande roll för jordbrukets ekonomi inom alla landets delar.

Vidare säger utskottet, att det vore icke lämpligt med en alltför stark specialisering av konsulenternas verksamhet. Detta skulle vara riktigt, om dessa på sina olika områden icke vore fullt sysselsatta. Men inom de flesta sällskapen — och jag känner till många sådana i landet — är det på det sättet, att konsulenterna äro så sysselsatta, att de knappast hinna med de uppgifter, som falla på deras lott. Sålunda tror jag icke, att det är den ringaste fara för att en specialisering blir olämplig på något sätt. Skulle för övrigt något hushållningssällskap anse sig icke behöva någon husdjurskonsulent, står det, så vitt jag kan förstå, sällskapet fritt att icke begära anslag för detta ändamål. Jag kan icke finna annat, än att hushållningssällskapet själv beslutar, om det vill hava någon konsulent eller icke och om det skall begära anslag hos lantbruksstyrelsen för avlönande av sådan. Vill något sällskap icke detta, så bli ju de penningar, som anslagits, kvar hos staten.

Nu säger utskottet, att det är bättre, om hushållningssällskapen använda de penningar, som de hava till förfogande för sin *allmänna* verksamhet, till att avlöna dessa konsulenter. Det vore det visst, om det bara läte sig göra; och jag skulle icke hava framställt yrkande om bifall till denna motion, om det blivit någon höjning för detta ändamål under punkten 16, som rör det allmänna anslaget till hushållningssällskapen. Det är visserligen sant, att Kungl. Maj:t begärt en höjning av detta anslag med 118,000 kronor — det må tacknämligt erkännas — men det har icke höjts någon röst till förmån för hushållningssällskapens ombudsmötes begäran om förhöjning av anslaget i dess helhet till 3,500,000 kronor, ej heller har yrkats bifall till de motioner, som väckts bl. a. av en del ledamöter i denna kammare om sådan förhöjning. Denna siffra, 3,500,000 kronor, är icke heller sådan, att man kan hoppas att få den beviljad framdeles.

Nu sade jag, att det tillägg på 118,000 kronor, som beviljades nyss, var en bra höjning, men fördelat på 26 hushållningssällskap blir det icke mycket på varje, i alla händelser icke så mycket, att det räddar hushållningssällskapen från den hotande utsikten att nödgas förtära sitt kapital. Det är hushållningssällskapens i allmänhet mycket svaga ekonomi, som är mycket betänklig och som försvårar, jag skulle vilja säga förhindrar deras verksamhet i den utsträckning, som vore önsklig. De få knappa in på alla områden, och att giva sig in på nya uppgifter, som dock rikligen finnas, därtill förbjuder dem de bristande ekonomiska möjligheterna. Det är icke bra på detta sätt. Det är icke behagligt för hushållningssällskapen att så här år efter år behöva klaga över brist på medel och vända sig till Kungl. Maj:t och riksdagen för att få hjälp. Det vore ju bra tacknämligt, om man kunde hitta på något sätt, varigenom hushållningssällskapen skulle kunna medelst självverksamhet skaffa sig penningar utan att behöva anlita staten. Ett sådant sätt vore exempelvis om de kunde få företaga en liten uttaxering per hektar odlad jord inom sina områden. Då bleve de mera självständiga, det skulle väcka mera säkerhet hos sällskapen, om de kunde slippa vända sig till staten med alla sina bekymmer.

Ang. anslag till jordbruks-konsulenter. (Forts.)

Det bleve en helt annan ställning. Det är ju för övrigt på flera områden än det, som det gäller, att ju mera man kan frigöra sig från statshjälp, desto självständigare blir man i sin verksamhet. Dit bör man sträva. Men så länge man icke har annan utväg, måste man vända sig till statsmakterna.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att på den föredragna punkten få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr **Lilliecreutz:** Herr talman! I egenskap av medmotionär i den motion, för vilken herr Lorichs nyss i korthet redogjorde, skall jag be att få säga några ord.

I statsverkspropositionen under denna punkt meddelar herr departementschefen bland annat, att lantbruksstyrelsen har gjort framställning om äskande av anslag till anställandet av husdjurs- och mejerikonsulenter. En del av de nuvarande jordbrukskonsulenterna skulle därvid indragas och ersättas med husdjurskonsulenter, och dessutom skulle erfordras för samma ändamål femton nya konsulenter. Vidare anför herr statsrådet, att lantbruksstyrelsens framställning gick ut på anställandet av tio särskilda mejerikonsulenter. Lantbruksstyrelsens framställning i vad den avser husdjurskonsulenter stödde sig på en direkt hemställan från hushållningssällskapens ombud, och beträffande mejerikonsulenterna hade framställningen på det livligaste tillstyrkts av dessa.

Herr statsrådet säger på sid. 140, att »huru behjärtansvärt syftemålet med berörda framställningar angående inrättande av särskilda husdjurs- och mejerikonsulentbefattningar än må vara, kan jag, utan att nu vilja uttala något omdöme om lämpligheten av de framlagda förslagen, redan av statsekonomiska skäl ej förorda ett realiserande av desamma. Vad husdjurskonsulenterna angår, torde behovet av sådana vara åtminstone i viss mån tillgodosett genom ätgärder från hushållningssällskapen själva.» Beträffande slutligen frågan om inrättande av särskilda mejerikonsulentbefattningar hänvisar herr statsrådet till av honom avgivet förslag under punkt 90 i samband med anmälan om medelsbehovet för smörprovningar.

Då utskottets utlåtande i den sistnämnda punkten icke nu föreligger, måste den frågan nu lämnas åsido, vilket jag för min del måste beklaga, då jag anser, att den står i ett mycket intimt samband med den nu föreliggande frågan om anställande av husdjurskonsulenter.

Vi motionärer ha i motionen, såsom herr Lorichs påpekade, stött oss på hushållningssällskapens ombuds och lantbruksstyrelsens framställningar. När herr statsrådet med sin ingående, på mångårig erfarenhet grundade sakkunskap om våra hushållningssällskaps förhållanden säger, att behovet av husdjurskonsulenter *i viss mån* är tillgodosett genom åtgärder från hushållningssällskapen själva, så torde det, såvitt jag förstår, även innebära, att det finns ytterligare behov att fylla.

Jag skall med några ord söka påvisa, huru rent av trängande detta behov för närvarande i verkligheten är. Med bidrag av statsmedel — jag ber kammaren observera detta *med bidrag av* statsmedel, ty med statsmedel bekostas endast grundlön och ålderstillägg till jordbrukskonsulenterna, under det att alla övriga kostnader såsom dyrtidstillägg, personliga lönetillägg och resekostnader, vilka sistnämnda gå till betydande belopp, bekostas av hushållningssällskapens egna medel — alltså *med bidrag av* statsmedel äro för närvarande 56 jordbrukskonsulenter anställda. Det är sålunda av våra 26 hushållningssällskap endast fyra, som ha statsbidrag till anställande av flera än två konsulenter. Förutom dessa 56 konsulenter finnas ytterligare 15 konsulenter, vilka äro anställda på hushållningssällskapens egen bekostnad.

I den mån som utvecklingen har gått framåt, har på lantbrukets liksom på andra näringsområden en specialisering av arbetet ägt rum. Den första natur-

Ang. anslag till jordbruks-konsulenter. (Forts.)

liga klyvningen skedde mellan sädesproduktion och animal produktion. Om också teoretiskt taget »all round»män vore att föredraga, icke minst ur ren kostnadssynpunkt för sällskapen, har praktiken likväl förbjudit detta, och vi stå nu inför två konsulenttyper, nämligen jordbruks- och husdjurskonsulenttypen, och vi ha alla utsikter att mycket snart tvingas att gå in för en tredje typ, nämligen mejerispecialisttypen.

Då förhållandena inom mitt läns hushållningssällskap helt visst äro ganska lika dem i Mellan- och Sydsverige, skall jag be att med några ord få beröra dem, detta huvudsakligen för att få en bakgrund för mitt bedömande av utskottets utlåtande. Vi i Jönköpings län hava sålunda för närvarande allenast två konsulenter, en jordbruks- och en husdjurskonsulent, den sistnämnde även mejerikonsulent. Då ju det föreliggande spörsmålet gäller husdjurskonsulenten, skall jag icke gå in på de arbetsuppgifter, som påvila jordbruksspecialisten, men jag kan dock icke undgå att säga så mycket, att denna jordbruksspecialist för närvarande är så belastad med krävande arbetsuppgifter, att det icke kan vara tal om att ålägga honom några ytterligare utan snarare att försöka att på andra överflytta en del av den mycket stora arbetsbörda, som nu påvilar honom.

I detta sammanhang, herr talman, ber jag emellertid att få till protokollet anteckna min avvikande mening i fråga om en passus i den föreliggande motionen. Jag har ju icke skrivit den själv, och jag måste beklaga, att jag icke heller läst den med sådan uppmärksamhet, att jag förut har kunnat taga avstånd. På sid. 8 i motionen heter det, att »genom anställandet av sådana tjänstemän anser lantbruksstyrelsen, att antalet av de egentliga jordbrukskonsulenterna, för vilka statsbidrag skulle utgå, skulle kunna nedbringas från 56 till 45». Emot detta har jag naturligtvis ingenting att erinra, då *detta* ju är lantbruksstyrelsens uppfattning, men sedan står det: »Denna mening kan tvivelsutan anses välgrundad.» Det är där, herr talman, som jag skulle vilja inlägga en reservation, ty jag är ingalunda så säker på detta, och åtminstone är jag icke av samma uppfattning som lantbruksstyrelsen, att vi verkligen kunna för en lång framtid minska antalet jordbrukskonsulenter från 56 till 45.

Vad har då vår husdjursspecialist att göra? Jag talar fortfarande om Jönköpings län, där jag känner förhållandena bäst. Jo, förutom de båda konsulenterna åvilande skyldigheten att medverka vid den numera mycket omfattande småbruksundervisningen och att utöva konsulterande verksamhet, har han att bära ansvaret för en ekonomisk utveckling av hela vår animala produktion.

Jag skall icke försöka gå in närmare på vad detta stora problem innebär, utan skall inskränka mig till att framhålla, att det kan uppdelas i två huvudmoment, ett produktionsmoment och ett avsättningsmoment. Båda äro, kan man säga, i mycket hög grad utslagsgivande för det ekonomiska resultatet. Den animala produktionen är som bekant i hög grad beroende av tre saker, nämligen urval av avelsdjur, uppfödning och vård av djur samt icke minst själva utfodringen. Detta gäller alla slag av våra husdjur.

För att nu främja den animala produktionen offrar staten och hushållningssällskapen årligen sammanlagt rätt betydande belopp i form av anslag till premieringar, till organisations- och andra bidrag till avelsföreningar o. s. v. Åt hushållningssällskapen är det anförtrott att närmast vaka över, att dessa medel komma till verkligt gagn. Om man då något närmare undersöker, huru våra hushållningssällskap stå rustade för närvarande för att utöva detta förtroendeuppdrag, måste man erkänna, att rustningen är ganska bristfällig. Beträffande gagnet av de medel, som staten anvisar för främjandet av premieringar, torde mindre vara att erinra. I fråga åter om gagnet av de medel, som avses för främjandet av tjur-, svin- och fåravelsföreningar m. fl. föreningar,

Ang. anslag till jordbruks-konsulenter. (Forts.)

må man dock kunna ställa sig mera tveksam. Avsikten med att staten med bidrag vill uppmuntra dylika föreningar torde ej inskränka sig till, att staten vill underlätta anskaffandet av avelsdjur. Huvudsaken torde vara att med begagnandet av föreningsväsendets fördelar uppmuntra och främja den animala produktionen i *alla* dess former; således dels genom att underlätta anskaffandet av avelsdjur, dels genom att främja uppfödningen och dels och icke minst genom att uppmuntra till en förbättrad utfodring. En bestämd förutsättning för att dessa mål skola nås måste vara, att dessa olika föreningar oavlåtligen beredas tillfälle till sakkunnig ledning. I minst lika hög grad, kan man säga, är denna sakkunniga ledning behövlig, då det gäller en ekonomisk avsättning av den animala produktionen. Jag skall dock icke nu närmare ingå på detta senare spörsmål. En föreställning om hur det för närvarande är ställt kan man få, om jag talar om, att inom Jönköpings län för närvarande finnas 100 tjurföreningar, 55 svinavelsföreningar och cirka 23 fåravelsföreningar, 14 kontrollföreningar samt ett 50-tal större eller mindre mejerier. Alla dessa många föreningar äro för att erhålla råd och anvisningar hänvisade till *en enda* konsulent. När man så betänker, att denne konsulent, denne husdjurs-specialist, såsom sakkunnig måste deltaga i nötboskaps-, svin- och fårpremieringar med ty åtföljande stamboksföring och sifferspäckade redogörelser, torde disproportionen mellan tillgång och efterfrågan vara uppenbar. Att märka är också, att det behov av sakkunnighjälp, som här av mig berörts, endast avser de till föreningarna anslutna jordbrukarna, vilka representera endast en ringa bråkdel av länets cirka 18,000 mindre jordbrukare.

Nu kan man ju möjligen invända, att därest behovet verkligen är så stort, som jag här står och framhåller, lärer det icke kunna avhjälpas med en ökning i detta fall av 15 konsulenter, som vi motionärer ha föreslagit. Denna invändning är givetvis riktig, men dessa 15 konsulenter borde dock kunna avlasta en del av de bekymmer, sällskapen för närvarande ha för att på ett någorlunda tillfredsställande sätt ordna denna sak.

Om jag så går över att något granska jordbruksutskottets utlåtande i denna fråga, har utskottet såsom grund för sitt avstyrkande, såvitt jag förstår, anfört tvenne motiv. Dels anser utskottet, att en för hela landet ensartad anordning, sådan motionärerna tänkt sig, ej lämpligen låter sig genomföras på grund av de i skilda delar av landet rådande olika förhållandena, och utskottet uttalar i samband därmed en varning för en alltför långt driven uppdelning av konsulenternas verksamhet, dels hänvisar utskottet hushållningssällskapen att bestrida kostnaderna för ökade konsulentkrafter av anslaget till hushållningssällskapens allmänna verksamhet, i vilket anslag ju nyss en förhöjning av 118,000 kronor blivit beviljad.

Jag måste erkänna, att jag icke riktigt förstår utskottets förstnämnda motiv. Vilken är egentligen den »ensartade anordning», som ej lämpligen låter sig genomföras på grund av de olika förhållandena? Vore det så, att vissa delar av vårt land vore enbart inriktade på jordbruk och andra enbart på husdjursskötsel, ja, då kunde man tvista om lämpligheten eller icke lämpligheten av en ensartad anordning. Men mig veterligt finnas inga dylika områden av beskaffenhet, att man behöver taga dem med i räkningen. Syftar utskottet på, att de norrländska förhållandena skulle betinga en särställning, ber jag att få påpeka, att konsulentbehovet i Norrland är avsevärt mycket större och detta behov också avsevärt mycket bättre tillgodosett än i andra delar av landet. Jag vill därmed ingalunda ha sagt, att behovet där ännu är tillräckligt tillgodosett. Jag tror, att stora behov återstå att där fylla, men behovet är dock vida bättre tillgodosett än för södra och mellersta Sverige.

Det må ju icke kunna bestridas, att, som utskottet säger, en långt driven uppdelning av konsulenternas verksamhet kan medföra vissa olägenheter; men

Ang. anslag till jordbruks-konsulenter. (Forts.)

kunna de farhågorna verkligen anses berättigade, när det som här är fråga om att dela upp ett mycket stort arbetsområde i två, säger *två* delar? Denna uppdelning har ju för övrigt redan skett, icke på konstlad väg utan som en följd av en naturlig utveckling.

När utskottet säger, att det för ifrågavarande specialändamål icke kan förorda den begärda anslagsökningen, må det undras, om icke utskottet förbisett det reella i framställningen för det formella. Det centrala i vår motion är att få medel för avlönande av 71 konsulenter i stället för de nuvarande 56. Någon risk att de anvisade medlen skulle användas för ändamål, som icke lämpa sig för de lokala förhållandena, torde icke behöva föreligga, då det i varje fall, såsom redan herr Lorichs påpekade, är Kungl. Maj:t, som beviljar medel, och lantbruksstyrelsen, som har att övervaka, att dessa medel bliva använda för avsett ändamål.

I den mån, säger slutligen utskottet, som medel för ifrågavarande ändamål, d. v. s. ökning av konsulentkrafterna, erfordras, torde hushållningssällskapen ha att anlita de för hushållningssällskapens allmänna verksamhet till förfogande stående medlen. Ja, herr talman, den hänvisningen äro hushållningssällskapen vana vid. Den lämnas nästan undantagslöst på de flesta av hushållningssällskapens framställningar om anslag. Att den denna gång åtföljes av en påminnelse om att utskottet tillstyrkt en förhöjning av det allmänna anslaget, båtar, som jag strax skall visa, föga. Av denna utskottets ständigt återkommande hänvisning till hushållningssällskapens allmänna medel måste riksdagen få den uppfattningen, att detta allmänna anslag är en outtömlig och aldrig sinande källa. Lantbruksstyrelsen, hushållningssällskapens ombud och sällskapen själva vittna om ett helt annat förhållande.

På tal om detta allmänna anslag säger herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i propositionen: »De skäl, som lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapens ombud anfört till stöd för en höjning av det för närvarande utgående statsunderstödet till sällskapen, synas mig beaktansvärda, och vill jag fördenskull tillstyrka en dylik ökning. Av statsfinansiella skäl synes det emellertid för närvarande icke möjligt att härvid sträcka sig så långt som föreslagits.» Hushållningssällskapens ombud hade i detta fall föreslagit 3,500,000 kronor, lantbruksstyrelsen hade prutat ned beloppet till 3,000,000 kronor, och herr statsrådet föreslog som bekant 2,900,000 kronor, vilket belopp nu beviljats.

Nu kan man ju fråga: Vad bråka motionärerna om? Riksdagen har redan beviljat en ökning med 118,000 kronor, och det kan ju räcka, när 15 konsulenter icke kosta mer än 75,000 kronor. Då kunna ju sällskapen skaffa sig det antal konsulenter, som behövs. Men, mina herrar, så enkel är saken i själva verket icke. Vore det så, att de 118,000 kronor, som nu äro beviljade, finge delas lika på alla hushållningssällskap, kunde ju invändningen vara riktig, men nu skall enligt Kungl. Maj:ts förslag och riksdagens nyss fattade beslut detta anslag uppdelas efter förut fastställda grunder, d. v. s. i proportion till folkmängd, areal o. s. v. Om man då undersöker, hur dessa 118,000 kronor komma att fördelas, har herr statsrådet själv anfört, att på Blekinge län, som är ett av våra minsta, skulle komma ett belopp av 2,790 kronor, och på Göteborgs och Bohus län, som är bland våra större eller åtminstone medelstora, skulle komma ett belopp av 5,272 kronor. Alltså, redan den fastställda grunden för fördelningen lägger hinder i vägen för ett allmänt tillgodoseende av det behov, som vi motionärer ha tillåtit oss att påpeka.

Härtill kommer ännu en annan omständighet, som icke i detta fall får förbises. Dels på grund av anslagets otillräcklighet jämfört med de många behoven, dels ock på grund av våra jordbrukares djupt rotade och för all del mycket förklarliga obenägenhet att öka tjänstemannakåren, torde det kunna

Ang. anslag till jordbruks-konsulenter. (Forts.)

befaras, att den erhållna ökningen i mycket ringa mån kommer att användas för att utöka konsulenternas antal. Detta oaktat man nog på de flesta håll inom jordbrukarekretsar har fullt klart för sig behovet av ökade krafter för de ändamål här är fråga om. Erfarenheten har i detta fall talat sitt fullt tydliga språk och visat, att skola till hushållningssällskapen överföras ökade arbetskrafter, måste det ske genom särskilda av staten lämnade bidrag för detta ändamål.

Slutligen, herr talman, för att bringa ur världen den ständigt upprepade optimistiska tron på hushållningssällskapens förmåga att med egna medel bestrida en hel del kostnader, som det allmänna ej vill åtaga sig, så tillåter jag mig till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet rikta en vördsam vädjan, huruvida det icke skulle vara möjligt att låta verkställa en utredning rörande hushållningssällskapens ekonomi. Av en dylik utredning kunde man sedan döma, i vad mån sällskapen verkligen äro rustade för att tillgodose kommande och även nuvarande krav. Jag för min del håller före, att en sådan utredning skulle kunna åstadkommas utan igångsättande av någon större apparat. Och jag är förvissad om, att den skulle vara till gagn både för den anslagsgivande riksdagen och de anslagsbehövande hushållningssällskapen.

Vår motion, herr talman, syftar åt att bereda hushållningssällskapen ökade möjligheter att utöva sin undervisande och handledande verksamhet. I mycket stark känsla av, att denna uppgift är en av hushållningssällskapens främsta och mest givande, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr **Nilsson** i Tånga: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 20—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkterna 31—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslag till riksskogstaxeringens fortsättande m. m.

Punkten 34, angående anslag till riksskogstaxeringens fortsättande m. m.

Kungl. Maj:t hade under punkten 116 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att

a) medgiva, att riksskogstaxeringen finge, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit, fortsättas och slutföras; och

b) för sådant ändamål av det för fortsättande av riksskogstaxeringen beviljade anslaget av 375,000 kronor anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag av 125,000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t under punkten 117 föreslagit riksdagen att för bearbetning av material från riksskogstaxeringen anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag av 63,000 kronor.

Ang. anslag till riksskogstaxeringens fortsättande m. m. (Forts.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 68 i första kammaren av herr *von Stockenström* och nr 117 i andra kammaren av herr *Lorichs*, hade emellertid föreslagits, att riksdagen ville för bearbetning av material från riksskogstaxeringen för budgetåret 1927—1928 anvisa utöver det i statsverkspropositionen föreslagna anslaget å 63,000 kronor ett belopp av 8,000 kronor eller tillhopa för ändamålet i fråga ett extra reservationsanslag av 71,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) medgiva, att riksskogstaxeringen finge, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit, fortsättas och slutföras;

b) för sådant ändamål av det för fortsättande av riksskogstaxeringen beviljade anslaget av 375,000 kronor anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag av 125,000 kronor; och

c) med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och med avslag å motionerna I: 68 och II: 117 för bearbetning av material från riksskogstaxeringen anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag av 63,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar andre vice talmannen *Nils Anton Nilsson, Sjöblom, Tjällgren, Gabrielsson, Sköld, Hedlund* i Häste och *Lorichs*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt motionerna I: 68 och II: 117

a) lika med utskottet;

b) lika med utskottet; och

c) för bearbetning av material från riksskogstaxeringen anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag av 66,000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Sköld:** Herr talman! Vid denna punkt hava några ledamöter av jordbruksutskottet anmält en avvikande mening gentemot utskottsmajoriteten. Det gäller storleken av det anslag, som det är ämnat att bevilja för bearbetning av material från riksskogstaxeringen.

När för fyra år sedan riksskogstaxeringen upptogs på allvar, motiverades detta bland annat därmed, att det rådde stor arbetslöshet bland de unga skogsmännen och även bland kvinnlig kontorspersonal. På grund därav förmenade man, att man skulle kunna till mycket små löner få den nödiga arbetskraften för fullföljande av riksskogstaxeringen. Man har alltså från dessa utgångspunkter bedrivit denna riksskogstaxering med personal, som varit synnerligen lågt avlönad. Särskilt gäller detta några stycken s. k. lagledare. Det är jägmästare, utexaminerade från skogshögskolan, som på somrarna äro lagledare ute på fältarbetet men som på vintern äro anställda hos nämnden här i Stockholm för bearbetning av materialet. Dessa ledare ha under sin vistelse här i Stockholm en månadsavlöning av 300 kronor. De ha 425 kronor i månaden, när de äro ledare på fältet. Var och en måste ju erkänna, att 300 kronor i månaden i Stockholm måste betraktas som en mycket låg avlöning. Den kvinnliga personalen, som i stort sett ombesörjer bearbetningen, har löner, som variera mellan 150 och 200 kronor i månaden. Alltså äro även dessa löner i underkant.

Dessa löner ha kunnat motiveras med att det här kan betraktas rent av såsom nödhjälpsarbete för dessa kategorier befattningshavare. Men när det nu är så, att denna riksskogstaxering pågått i fyra år, och det dessutom av-

Ang. anslag till riksskogstaxeringens fortsättande m. m. (Forts.)

ses, att den skall fortsättas och slutföras under de tre härefter följande åren, tycker åtminstone jag för min del, att det blir en något för lång tjänst man honorerar med så låga belopp. Vi reservanter ha funnit det vara skäligt, om man nu, när man skall gå in för den andra perioden i taxeringsarbetet och vill räkna med att behålla denna personal ytterligare tre år framåt, bereder tillfälle till en blygsam löneförbättring för de båda kategorier, som jag här talat om. Med det förslag, som reservanterna framlagt, kan vinnas, att under vintermånaderna dessa tre lagledare erhålla en löneökning per månad med 100 kronor, och de kvinnliga befattningshavarna kunna få en förbättring per månad med 25 kronor. Det är alltså icke någon våldsam höjning vi föreslå utan endast en mycket blygsam uppmuntran, som vi förorda. Konsekvenserna av ett bifall till reservationen kunna heller icke bli avskräckande. Det gäller ett belopp av 3,000 kronor per år, och när man beräknar, att riksskogstaxeringen skall vara slutförd tre år härefter, kan hela konsekvensen endast belöpa sig till sammanlagt 10,000 kronor. När man betänker, att hela riksskogstaxeringen kostar mer än en miljon kronor, är det dock bara en liten del av det hela, som här sättes i fråga.

Jag skulle vilja vädja till kammaren att följa reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Herr talman! Det här gäller ingen stor sak, det gäller endast 3,000 kronor, som reservanterna yrka på som lönetillägg för ifrågavarande personal vid riksskogstaxeringen. Utskottmajoriteten har emellertid icke funnit någon egentlig anledning föreligga till en sådan löneökning, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Nilsson** i Tånga: Herr talman! Jag skall icke uttala något egentligt omdöme om skäligheten av de löner, som utbetalas till den personal, varom det här är fråga. Men jag skall erinra om, vad för övrigt herr Sköld också erinrade om, nämligen att ett av de avgörande skälen för att riksskogstaxeringen på sin tid igångsattes, i varje fall ett skäl, som vägde mycket tungt, var den omständigheten, att det fanns överflöd på arbetskraft med skoglig utbildning, som man ville begagna sig av. Och även på andra områden, särskilt beträffande den personal, som skulle bearbeta materialet, var skälet detsamma: överflöd på arbetskraft. Det hela fick karaktären av ett slags nödhjälpsarbete, och förhållandet är väl fortfarande detsamma; det finns fortfarande ett ofantligt stort överskott av skogligt utbildade personer liksom på arbetsmarknaden i övrigt.

Jag vill ju icke därmed hava sagt, att staten skall begagna sig av de exceptionellt prekära förhållanden, som inträtt på grund av den ekonomiska situationen. Men man kan ju å andra sidan icke alldeles bortse ifrån de förhållanden, som råda. Och jag vill erinra herr Sköld om, att det finns ofantligt många unga män och kvinnor med både akademisk och teknisk utbildning, som i dessa dagar få nöja sig med löner, vilka i många fall väsentligt understiga, vad som här betalas. Jag hörde för några dagar sedan omtalas en ung man, som har både studentexamen och betyg från tekniska högskolan, vilken efter lång sysslolöshet tog en anställning med en avlöning av 200 kronor i månaden. Och det var ett affärshus här i Stockholm, som för någon tid sedan annonserade efter en kvinnlig kassör med en avlöning av 125 kronor i månaden, och till platsen anmälde sig 50 sökande. Man kan ju icke alldeles bortse ifrån de förhållanden, som råda. Jag skall, som sagt, icke göra något uttalande om skäligheten av de löner, som här utbetalas, men jag vill ändå erinra om, att detta har mycket stark karaktär av nödhjälpsarbete.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. anslag till riksskogstaxeringens fortsättande m. m. (Forts.)

Herr **Sköld:** Bara en kort replik till herr Nilsson i Tånga.

Om man nu skall betrakta detta arbete som ett nödhjälpsarbete, vilket man otvivelaktigt gjorde, när riksskogstaxeringen igångsattes, måste det väl betyda, att man vid detta som vid andra nödhjälpsarbeten sätter lönen så lågt, att de anställda skola finna med sin fördel förenligt att vid första bästa tillfälle söka sig över till annan anställning. Det är ju det, som är motivet för att man vid nödhjälpsarbeten sätter så låga löner. Nu är det emellertid så, att numera har denna personal suttit i fyra år i riksskogstaxeringsnämnden och är inlärd och fullt tränad för det uppdrag, som det gäller att fullfölja. Det är ett statens intresse, att dessa människor icke under de tre år, som äro kvar, söka sig över till andra befattningar, därför att man behöver deras sakkunskap och rutin. Man kan, menar jag, i det läge, vari saken nu kommit, när det gäller att efter fyra års riksskogstaxering planlägga för ytterligare tre år framåt, icke längre betrakta detta som ett nödhjälpsarbete utan måste ge en liten uppmuntran för att få behålla inlärda kvalificerade personer i fortsättningen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Sköld begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 34 av utskottets förevarande utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkten 35.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Föredrogs vart efter annat:

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckt motion om utvidgad rätt till stamboksföring av svin;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande överlåtelse till Ronneby stad av viss kronan tillhörig fastighet i nämnda stad;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andel i soldattorpet för roten nr 4 vid Bodens kompani av Norrbottens regemente m. m.;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område tillhörande Bohusläns regementes övningsfält vid Uddevalla;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt område i Bondkyrko socken av Uppsala län; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av väckt motion om lagstiftningsåtgärder för beredande av ökad möjlighet att tillvarataga det i de allmänna flottlederna sjunkna virket.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 12.

Ang. livräntas utbytande mot kapitalbelopp.

Till behandling upptogs nu andra lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande livräntas utbytande mot kapitalbelopp.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 33, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Luterkort* föreslagit, att riksdagen måtte för sin del besluta,

antingen att 6 § i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete enligt dess lydelse i lag den 18 juni 1926 skulle i nedanberörda del erhålla följande ändrade lydelse: »På därom av den skadade gjord ansökan må försäkringsrådet besluta, att i stället för livränta eller del därav skall till den skadade utgivas ett kapital för en gång till belopp motsvarande högst livräntans eller livräntedelens kapitalvärde enligt gällande beräkningsgrunder»;

eller ock att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa skyndsam utredning, om och huruvida i vidsträcktare mån än vad nu vore fallet för olycksfall beviljad livränta skulle kunna utbytas mot kapitalbelopp, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Luterkort* och *Hage*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Hage:** Herr talman! Vid förevarande utskottsutlåtande har jag fogat en blank reservation, och jag skall med anledning därav be att få tillkännagiva, att jag yrkar bifall till det andra alternativa förslag, som innehålles i herr Luterkorts motion å sidan 4. Jag kommer alltså att begära, att en skyndsam utredning företages, om och huruvida i vidsträcktare mån än nu är fallet för olycksfall beviljad livränta må kunna utbytas mot kapitalbelopp, samt att för riksdagen framlägges det förslag, vartill utredningen kan föranleda. Jag skall nu be att med några få ord få motivera denna min ståndpunkt.

Det är givetvis varken motionärens eller min mening, att man i här behandlade fall skulle utan vidare slå in på den principen att vid olycksfall i stor utsträckning utdela kapital i stället för livränta. Det är alldeles självfallet, att det finnes mycket starka skäl, som tala för att man i allmänhet vid val av den form, vari ersättning skall utgå, bör välja livränta framför ett kapitalbelopp en gång för alla. Men å andra sidan bereder lagstiftningen, sådan den för närvarande är utformad, vissa möjligheter till att under särskilda förhållanden låta en skadad person uppbära kapital i stället för livränta. Utskottet har

Ang. livräntas utbytande mot kapitalbelopp. (Forts.)

nu enligt mitt förmenande framburit goda bevis för att försäkringsrådet varit alltför restriktivt, när det gällt att tillämpa bestämmelserna om möjlighet till dylikt utbyte. Det påvisas i utlåtandet, att under perioden 1918—1923 har en sådan tillämpning skett endast i ett sjuttiotal fall. Det är sålunda oerhört sällan man går den vägen.

Emellertid är det uppenbart, att det i många fall finnes anledning att vid olycksfall låta ersättningen få karaktär av kapital i stället för livränta. Så är t. ex. händelsen, när den skadade skulle på detta sätt kunna beredas möjligheten att inköpa en liten affär eller att skaffa sig ett eget hem, under förutsättning givetvis att fråga är om en skötsam person, som man vet icke kommer att slarva bort kapitalet. I utskottet har nu föredragits en hel del fall, där man tyckt att försäkringsrådet gått, som jag sade, alltför restriktivt tillväga. Det gällde t. ex. ett fall, där en person i mycket betrodd ställning och som blivit skadad i arbete gjort ett yrkande uti ifrågavarande riktning. Han grundade detsamma därpå, att han hade fått en inteckning uppsagd och att svårigheter mötte för honom att kunna betala den. Det vitsordades, att han var en mycket skötsam person: han var förresten en kommunal förtroendeman, och det blir icke vem som helst, som herrarna veta. Han fick också en massa intyg om sin skötsamhet, och både kommunalnämnden och fattigvårdsstyrelsen tillstyrkte enhälligt hans framställning. Särskilt fattigvårdsstyrelsen har dock anledning att vara försiktig i sådana fall, då ju skyldigheten att försörja vederbörande, om de slösa bort sitt kapital, faller på fattigvårdskommunen. Under sådana omständigheter — när mannen kunde åberopa dessa tillstyrkanden och kunde förete intyg om att han var en duglig och präktig människa och när man på olika håll ansåg det vara till fördel för det allmänna liksom för honom själv, om ett utbyte av livränta mot kapital kunde ske — synes det förvånansvärt, att framställningen kunde avslås.

Med hänsyn till vad jag nu sagt har jag ansett det rimligt, att en utredning göres därom, huruvida man tillämpar ifrågavarande bestämmelser riktigt eller huruvida eventuellt vissa förtydliganden av lagtexten äro erforderliga, så att en mera förnuftig tillämpning kan få göra sig gällande.

Jag ber alltså med denna utgångspunkt att få framställa det yrkande, jag nyss angav, eller att riksdagen må hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning, om och huruvida i vidsträcktare mån, än nu är fallet, för olycksfall beviljad livränta må kunna utbytas mot kapitalbelopp.

Herr **Magnusson** i Kalmar: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Hage under överläggningen framställda yrkandet, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

I fråga om uniform för befattningshavare i statens tjänst m. m.

Härpå förelåg till avgörande andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående borttagande i vissa fall av användandet av uniform för befattningshavare i statens tjänst m. m.

I en inom andra kammaren avgiven och till kammarens tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 276, hade herr *Hage* yrkat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida, i vilken utsträckning och på vilket sätt bestämmelser skulle kunna åstadkommas, som innebure i vissa fall borttagandet av användandet av uniform —

I fråga om uniform för befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

främst paraduniform — för befattningshavare i statens tjänst samt i vissa fall åstadkommande av enklare och billigare uniformstyper.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Hage:** Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag besvärar kammaren två gånger omedelbart efter vartannat, men jag måste säga några ord med anledning av det föreliggande utskottsutlåtandet.

Det kan möjligen göras gällande, att det här icke gäller någon stor fråga. Häremot vill jag då erinra, att man förr i världen icke ansett denna sak utan betydelse. Det visar sig nämligen när man går igenom riksdagshandlingarna, att redan år 1878 framfördes av en bonderepresentant en motion i föreliggande fråga. År 1908 framlades en liknande motion av den liberale herr Zetterstrand från Norrköping, och vidare har herr Lindhagen motionerat i frågan. Bakom dessa framställningar liksom bakom min motion torde ligga en ganska allmän uppfattning ute i landet, att den omständigheten, om paraduniformer användas eller ej, är på sätt och vis det *yttre* tecknet på demokrati eller reaktion. Ty det har alltid varit så, att om en vänsterregering sitter, försvinna paraduniformerna hos regeringens ledamöter, under det att en högerregering mera varit en »guldsmidd» sådan. Detta kunde man särskilt konstatera under den reaktionäraste regering vid någonsin haft, nämligen den Hammarskjöldska. Nämnda synpunkter äro enligt min mening värda beaktande, och man har anledning taga någon hänsyn härtill vid behandlande av denna motion.

Nu säger emellertid utskottet, att användandet av paraduniformer alltid är frivilligt och att, när riksdagen markerar denna omständighet, det är naturligt, att en inskränkning i deras användning kan förväntas. Jag tror icke härpå. Det är beklagligen så, att hos svenska folket finns *i vissa kretsar* en läggning och smak för det prål, som bruket av paraduniformer innebär.

Jag skall i detta sammanhang berätta en liten historia, som är ganska belysande. Det var en man, som var handlande uppe i Norrland. Han blev så småningom — vilket icke är så ovanligt med affärsmän — ganska förmögen, och tyckte då, att det skulle vara så trevligt att bli konsul — det är också en ganska vanlig strävan hos affärsmän. Han blev också detta, nämligen för någon exotisk republik eller kejsardöme eller kungadöme, eller vad det var. När han sedan hörde talas om, att en konsul för denna stat hade rätt bära en mycket elegant paraduniform, skrev han till generalkonsulatet och frågade, hur uniformen skulle se ut. Men då befanns det, att densamma var sådan, att han skulle få gå med benen delvis obetäckta, ty pantalongerna skulle endast hänga ett litet stycke ned på benen. Och då mannen var bosatt i Norrland och det dessutom kanske inte ansågs så korrekt att gå klädd på det sättet i hans omgivning, måste han till sin stora ledsnad avstå från att använda uniformen; ryktet förmäler dock, att han lär ha lagt sig till med densamma, ehuru han icke kunde begagna den.

Denna lilla historia talar för, att det i vissa kretsar alltjämt finnes ett oerhört inrotat begär att uppträda i de granna uniformer, som vi gång efter annan få skåda men som efter mitt sätt att se äro i vårt pulserande nutidsliv rent av en anomali; de verka som förlegade rester från en gången tid. Men även om riksdagen understryker, att någon *skyldighet* icke finnes att bära paraduniformer, kommer ett sådant påpekande icke att ha någon egentlig effekt. Det kommer fortfarande att gälla, vad en ämbetsman vid ett tillfälle framhöll, nämligen att så länge paraduniformer ännu finnas, anser en hel del folk det vara en *plikt* att också använda dem. Först då man kan konstatera, att alla författningar, som

I fråga om uniform för befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

gälla de här sakerna, helt enkelt tagas bort, först då är det troligt, att det går att få bort användandet av de här plaggen.

Jag måste alltså säga, att jag från den utgångspunkten vidhåller mitt yrkande. Jag skall gärna erkänna i det sammanhanget för övrigt, att jag tycker, om nu andra kammaren flera gånger gått in för att taga bort *ordnarna*, att konsekvensen rentav skulle fordra, att kammaren också uttalar sig för att taga bort *paraduniformerna*, detta därför att ordnar och paraduniformer äro ungefär samma sak, de hänga ihpo med varandra. Om man går in för att taga bort *ordnarna*, så bör man vara konsekvent och även taga bort *paraduniformerna*.

Detta är nu några reflexioner i anledning av det föreliggande utskottsutlåtandet.

Men jag vill också tillägga i det sammanhanget, att utskottet, när det i sin senare del kommer in på frågan att använda vanlig släpuniform, ansluter sig helt och fullt till min uppfattning, nämligen att man bör göra denna släpuniform så enkel som möjligt. För min del vill jag uttala, att man därvid kan gå så långt, att man ersätter hela uniformen med ett vanligt enkelt tjänstetecken. Detta framfördes också i en motion här i kammaren vid 1878 års riksdag, och det är en riktig ståndpunkt, efter mitt sätt att se.

Jag skall icke uppehålla kammaren längre, men från nämnda utgångspunkter ber jag att, trots ett enhälligt utskottsutlåtande, få yrka bifall till motionen.

Herr **Lagerkwist:** Herr talman! Jag har haft för avsikt att yrka bifall till utskottets hemställan endast med hänvisning till den motivering, som förekommer i utlåtandet; men jag tror mig nu, sedan jag hört motionärens anförande, kunna göra samma yrkande jämväl med hänvisning till vad han därvid anfört. Ty för så vitt jag fattade hans uppläggning av frågan, var densamma av den art och beskaffenhet, att den styrker utskottets hemställan i den föreliggande saken.

Han utgick ifrån, huru man såg på förhållandena 1878 och vilka utgångspunkter man då hade för den i motionen väckta frågan. Nu menar jag, att motionen på 1870-talet kunde vara berättigad mot bakgrunden av dåvarande förhållanden och att man därför fann anledning att från riksdagens sida göra ett uttalande i saken. Men att man skall taga samma förhållanden till utgångspunkt år 1927 för att motionera i en sak, som redan med anledning av riksdagens skrivelse 1908 har väsentligen ändrats, finnes ingen anledning till.

Vidare anförde motionären, att bärandet av uniformer är särskilt utmärkande för reaktionen, under det att demokratien icke vill veta av några uniformer. Han konstaterade då också riktigt den utveckling, som här föreligger och som utskottet starkt understryker, eller att i den mån demokratien vinner insteg i samhället, upphör väsentligen användandet av uniformer.

Sedan berättade motionären en historia i avsikt att därmed visa nödvändigheten att bifalla hans motion. Men så vitt jag kunde förstå, visade den historien ingenting annat, än att det i vår tid kan möta stora svårigheter vid eventuella försök att anlägga uniform.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hage:** Herr talman! Endast några ord till ordföranden i utskottet.

Jag ber att få säga, att kammarens ledamöter nog kunna konstatera, att visserligen har det skett någon förändring i förhållandena, när det gäller paraduniformer, och i någon mån har kanske skett en inskränkning i bruket att använda sådana. Men denna inskränkning är ganska *liten*. Jag tror, att litet var kan konstatera det förhållandet vid vissa högtidliga tillfällen. Det har skett en så pass liten förskjutning på detta område, att man gott kan säga, att

I fråga om uniform för befattningshavare i statens tjänst m. m. (Forts.)

i stort sett förhållandena äro desamma nu som år 1878. Och hade riksdagen 1878 anledning att gå in för ett uttalande i frågan, så har den från samma utgångspunkter lika stor anledning nu. Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogos vart för sig:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Belgien undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Österrike undertecknad förliknings- och skiljedomstraktat; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för uppförande av en telefonstationsbyggnad å Södermalm i Stockholm m. m.; och

nr 31, i anledning av väckt motion om viss ersättning åt Götlunda och Flistads socknars enskilda brandstodsbolag.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Ang. inlösen av Kävlinge—Barsebäcks järnväg.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av väckta motioner om inlösen av Kävlinge—Barsebäcks järnväg begärdes ordet av

Herr **Lovén**, som yttrade: Herr talman! Det har upprepade gånger hänt, att enskilda järnvägar, som erhållit statslån, kommit i sådant ekonomiskt läge, att staten, för att rädda åtminstone någon del av det nedlagda kapitalet, måst inköpa sådana enskilda järnvägar. Så har det hänt med ett par små järnvägar, som för något år sedan inköpts av statsverket; men då inträffade det märkliga, att riksdagen i fjol sålde dessa två inköpta järnvägar till ett annat järnvägsaktiebolag. I det fall, som nu föreligger, förhåller det sig emellertid icke på samma sätt, därför att staten har ej någon kapitalinvestering i denna järnväg. Järnvägen har emellertid kommit i ett ekonomiskt brydsamt läge, och enskilda motionärer ha därför hemställt, att staten skall köpa den.

Det är i alla fall en underlig konsekvens, att det ena året säljer Kungl. Maj:t tvångsvis inköpta enskilda järnvägar, andra året köper staten enskilda järnvägar, som den varken har något egentligt bruk för eller i varje fall icke är tvungen att köpa. Med samma intresse, som statsutskottet gick fram i fjol för att sälja två enskilda järnvägar, lika enhälligt är statsutskottet i sitt förslag i år att köpa en sådan här liten järnväg.

Nu är det naturligt, att befolkningen i orten och trakten däromkring komme i ett brydsamt läge, om man skulle bli tvungen att lägga ned denna järnväg. Järnvägsstyrelsen har också i skrivelse till statsutskottet erinrat om att från statsmakternas sida krav börja göra sig gällande att åstadkomma ett sam-

manförande till större enheter av de många små och i splittringen svagt ställda järnvägsföretagen. Det är så sant som det är sagt. Men helt naturligt är, att när de små enskilda järnvägsföretagen så snart om möjligt böra sammanföras till större enskilda enheter, så skall detta icke gå till på det sättet, att staten först skall köpa de ekonomiskt under isen varande järnvägarna, utan i samma köp böra också gå med några järnvägar med större ekonomisk bärkraft, som kunna uppehålla dessa enheter, ty annars blir det sannerligen ekonomisk svaghet även i fortsättningen.

Ang. inlösen av Kävlinge—Barsebäcks järnväg. (Forts.)

Det hade givetvis varit önskvärt, om alla enskilda järnvägar t. ex. nere i Skåne, såsom en gång varit påtänkt, kunde sammanföras genom en fusion. Ty såsom tidigare sagts, är det icke rim och reson, att det skall finnas ett tjogtal små, nära varandra liggande förvaltningar, som nagga varandra i kanterna om den lilla trafik, som finns. Genom en fusion kan ett bättre utnyttjande ske såväl av den rullande materielen och personalen som även beträffande verkstadsdriften. Och det kan ifrågasättas, om det är lämpligt att börja med ett sådant förfarande genom att inköpa här ifrågavarande järnväg. Annars måste ju erkännas, att denna järnväg ligger bra till för samtrafik med den av staten tidigare inköpa Landskrona—Kävlinge—Sjöbo järnväg. Hade så icke förut skett, så hade för övrigt knappast järnvägsstyrelsen lämnat sitt tillstyrkande till detta köp, så mycket mindre som järnvägsstyrelsen anser, att det icke är så obetydliga ekonomiska förluster, som komma att inträffa.

Nu är visserligen min bestämda förvissning, att järnvägsstyrelsen i det kontrakt, som kommer att tecknas, ser till, att icke i kontraktet insmyger sig någon föreskrift om ett visst tågantal el. dyl., som kan påfordras från den hamn eller badort, som här beröres. Jag är också förvissad om att järnvägsstyrelsen kommer att draga försorg därom, att driften av denna järnväg sker för statens järnvägar och för orten så ekonomiskt tillfredsställande som möjligt. Jag är övertygad om att icke något nytt »Växjö—Alvestakontrakt» kommer att tecknas, ty jag känner som sagt järnvägsstyrelsens åsikter i det fallet.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets memorial:

nr 20, angående särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevillningsutskottet; och

nr 21, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 2 maj 1924 angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar dels ock väckt motion om avskaffande av lastpenningarna.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa memorial hemställt.

§ 17.

Härpå föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 22, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å tafflar och pianinon samt flyglar; och yttrade därvid:

Ang. tullen å tafflar och pianinon samt flyglar.

Herr **Nylander:** Herr talman! Som de ärade ledamöterna av denna kammare torde finna, har jag i denna fråga reserverat mig. Varför jag så gjort, skall jag be att i korthet med några ord få beröra.

Ang. tullen å tafflar och pianinon samt flyglar. (Forts.)

Om man studerar de föreliggande handlingarna, så finner man bl. a., om man jämför importvärdet av pianon och flyglar under åren 1913—1914 och 1923—1925, att detta värde i förhållande till tillverkningsvärdet har stigit från den förra perioden till den senare från 14 procent till icke mindre än 88 procent. Man kan förstå, vad denna stegring betyder för den med stora svårigheter kämpande svenska pianoindustrien, och man kan icke underlåta att göra sig den frågan, vad det beror på att denna industri kommit in i en så ojämn kamp med utlandet.

Jag vill då påvisa, att en av de viktigaste orsakerna till detta från svensk nationalekonomisk synpunkt tråkiga förhållande ligger i den omständigheten, att den stora tyska pianoindustrien koncentrerat sin exportförsäljning bl. a. på vårt land. Andra länder, såsom exempelvis England, ha satt en pianotull, som uppgår till 33 1/3 procent, Frankrike har höjt sin tull till 70 procent, Förenta staterna till 40 procent etc. Följden blir naturligtvis den, att den tyska pianoindustrien, som till stor del är baserad på export, inriktar sig på länder, där tullförhållandena ej lägga sådana hinder i vägen, och härvid har svenska marknaden på grund därav givetvis blivit för tyskarna av största betydelse. Hit slungas nu massor av tyska pianon från den stora massproduktionen, instrument, som tyvärr ofta icke äro av någon högre kvalitet, utan som efter några år visat sig vara sådana, att man icke har större lust att använda dem.

Den svenska pianoindustrien däremot är inriktad, såsom ofta är fallet med svenska fabriker, på framställning av instrument av en mycket god kvalitet men i något högre prisläge. Att priset blir något högre, innebär dock icke, att det skulle vara ekonomiskt ofördelaktigt att lägga sig till med dessa instrument utan tvärtom, ty de äro i längden hållbarare och bibehålla sin ton ojämförligt längre än den utländska industriens massfabrikat. Jag lämnar här givetvis helt och hållet å sido de framstående utländska märkena av särskilt flyglar, såsom exempelvis Bechstein, Steinway m. fl., vilka falla helt och hållet utom mitt resonemang i dag.

Om nu den svenska fabrikationen blivit tekniskt på efterkälken, om den hade skött sig under kristiden på det sättet, att den låtit till ytterlighet urvattna sitt kapital och därigenom gjort detta för närvarande oräntabelt, så skulle förhållandena icke tett sig så ömmande, som de nu i verkligheten göra. Ty denna industri består till att börja med av gamla företag, ett är t. ex. från 1843, ett annat från 1851 etc. Under kristiden gjorde man måttliga investeringar och befinner sig nu ur kapitalsynpunkt på samma mark som före kriget.

Genom den sammanslagning, som skett av nio fabriker, har man sökt vinna en högre koncentration inom tillverkningen, förbilligande av inköpen, bättre utnyttjande av arbetsmöjligheterna och de tekniska resurserna, med ett ord, man har försökt anpassa sig för att möta den utländska konkurrensen. Men på grund av de inledningsvis antydda förhållandena har detta icke lyckats, utan den utländska industrien och särskilt den tyska har mer och mer trängt undan vår industri, så att den nu i många fall endast arbetar några få dagar i veckan; den har fått minska sitt arbetarantal etc., givetvis ett förhållande, som är djupt att beklaga. Får nu den utländska konkurrensen fortsätta, så löpa vi säkerligen den risken, att våra svenska pianoindustrier kunna komma i den svåra situationen, att de måste helt och hållet upphöra. Därom vågar jag, helt naturligt, icke spå definitivt, men så mycket vågar jag säga, att det självklart är stora risker för denna industri, om den utländska konkurrensen får fortsätta lika fritt som hittills.

Nu är det ofta så, att man med all rätt gentemot föreslagna tullförhöjningar framhåller, att de äro ägnade att höja prisnivån inom landet. Därmed lända de till skada för konsumenterna och vidare sedermera för våra exportindustrier,

som givetvis då måste räkna med höjda löner och därmed ytterligare försvårade konkurrensmöjligheter på världsmarknaden. Men självklart är, att i det här fallet några sådana synpunkter icke spela någon roll; ty höja vi tullen på pianon och flyglar, så är det givet, att detta icke medför några farliga konsekvenser för den allmänna levnadsstandarden och för prisnivån. I stället ligger det, intressant nog, till på det sättet, att om vi genomföra denna tullförhöjning, så skulle den icke en gång medföra en förhöjning av priset på pianon och flyglar i handeln utan tvärtom. Det låter ju såsom en paradox; men jag skall be att få meddela, att de förenade pianofabrikerna gjort den utfästelsen, att om en sådan tullförhöjning, som här föreslagits, kommer till stånd, skola de inom sex månader sänka priset på pianon med 50 kr. stycket. Hur är detta möjligt? — kan någon fråga. Det är möjligt, ty efter noggranna kalkyler har man kommit till det resultatet, att en tullförhöjning av här angivna art skulle medföra möjlighet att öka fabrikationen ifrån ett antal, som jag här icke anser mig ha rätt att återgiva, till en högre siffra. Kommer man, vilket man säkert räknar med, till denna högre siffra, så medför den ökade kvantiteten sådana fördelar, att man kan sänka priset i handeln.

Ang. tullen å tafflar och pianinon samt flyglar. (Forts.)

Jag för min del finner alltså, att här mycket starka skäl tala för att i detta fall gå med på en tullförhöjning. Men jag har under hand erhållit vissa upplysningar och finner med hänsyn till frågans läge nu i riksdagen det näppeligen möjligt att nu kunna få riksdagen med på denna tullförhöjning, till vilken jag inom utskottet yrkat bifall.

Under sådana förhållanden skall jag för dagen inskränka mig till att påpeka vad jag redan gjort och ytterligare ge uttryck åt den förhoppningen, att riksdagen till ett annat år, om och när frågan kommer upp, verkligen ville på allvar behjärta denna framställning, som jag nu här närmare berört.

Jag vill därför, som sagt, herr talman, för tillfället icke göra något yrkande.

Med herr Nylander förenade sig herr *Pehrsson* i Göteborg.

Herr **Månsson** i Furuvik: Herr talman! Den pianoindustri, som här kommer och begär understöd, har förut, enligt vad man påstår, haft anställda till ett antal av 600. Industrien har nu åtnjutit ett tullskydd av 420,000 kronor för de av densamma såsom tillverkade uppgivna pianon och flyglar. Det uppges vidare, att import sker för ungefär lika stor summa, och tullskyddet utgör alltså i den delen ävenledes 420,000 kronor. Belastningen av den svenska allmänheten i tullhänseende till förmån för dessa 600 anställda — det gäller för övrigt icke blott arbetare utan även springpojkar, kontorsanställda o. s. v. — uppgår alltså till mellan 800,000 och 900,000 kronor. Nu begäres det en tullförhöjning av den omfattning, att efter dess införande tullen skulle för den svenska industrien belöpa sig till 720,000 kronor, d. v. s. ungefär 1,100—1,200 kronor för varje arbetare. Om sedan hänsyn tages även till de importerade instrumenten, skulle tullbelastningen på den allmänna marknaden uppgå till icke mindre än 1 $^1/_2$ miljoner kronor.

Man måste säga sig, att med en sådan sakernas ordning har man överskridit de gränser, som kunna anses tillåtliga. Man har så mycket mera anledning att framhålla detta, som man kan vara övertygad om att tullförhöjningen icke kommer att bli till den allra ringaste annan nytta, än att vederbörande fabrikanter och aktieägare i bolaget avhända sig aktierna lättare och på detta sätt kunna skudda stoftet av sina fötter och uppsöka bättre marknader än pianoindustrien. Det torde nu delvis vara industriens egen skuld, att den ligger så illa till som den gör. Den arbetar nämligen på icke mindre än 15 fabriker, en splittring, som givetvis är alldeles meningslös. Men det är naturligtvis den gamla tullpolitikens synder, som här gå igen. Av de i pianotrusten intagna

Ang. tullen å tafflar och pianinon samt flyglar. (Forts.)

firmorna tillkommo de allra flesta vid den våldsamma tullförhöjningen 1888—1889; det är egentligen bara två eller tre firmor — Malmsjö, Billberg och Rålin — som äro äldre.

Det säges nu, att ställningen för ifrågavarande industri är så svår, att av 1926 års pianofabrikation ända till 60 % lagts på lager och förblivit osåld, vid vilket förhållande det naturligtvis är alldeles orimligt att hålla på med driften. Jag skall nu icke gå in i några detaljer, om icke någon längre debatt uppstår. Jag har endast vid behandlingen av denna tullfråga passat på att säga några ord, som en gång måste sägas rörande formerna för alla de småindustrier vi ha i allmänhet. Vi lade i fjol på en hög tull på fönsterglas, så att den, om jag icke tager fel, kom att svara mot 90 procent av arbetslönerna. Trots detta gick det så, som jag sade — jag framförde dock icke min åsikt i kammaren utan endast i utskottet. Jag framhöll då också, att vad man borde göra vore att ordna glasindustrien efter kommunistiska grunder. Det går icke längre att köra i de gamla liberala hjulspåren och tillämpa den allmänna konkurrensens principer. Tullförhöjningen har icke hjälpt arbetarna ens i de industrier, som på grund av densamma kunna hållas i gång. Vi ha vidare gett textilindustrien en våldsam tullförhöjning, och vad blev följden? Ja, det finnes icke, mig veterligen, en enda tjänsteman eller arbetare, som fått ett öre mer tack vare förhöjningen. De väldiga miljoninkomsterna åtos upp av för industrien fullständigt främmande människor, som bo i Stockholm, Saltsjöbaden, Djursholm o. s. v. Det var dock icke för att hjälpa dessa, som vi beviljade tullförhöjningen, utan för att stabilisera industrien. I Norrköping råder allmänt klagomål över att miljonrullningen från allmänheten i fråga om textilindustrien icke med ett öre kommit arbetare eller tjänstemän tillgodo.

Läget i världen är nu sådant, att vi måste se oss om efter de utvägar, som vi böra välja för att ordna våra arbetsförhållanden. Vi se, hurusom vi här i landet dragas med en osynlig arbetslös skara i bondehemmen om 80,000—100,000 personer. Även dessa människor skola dock en gång gifta sig, och de måste ha mat och kläder. När deras föräldrahem upplösas, kan bara ett av barnen övertaga det lilla jordbruket, och de andra måste ut i världen. Vi stå, som jag sade i förfjol, i samma situation som vi stodo inför vid 1500-talets början; det är fara för att vi få en livegen klass, som hänger i luften och som icke har någon plats på jorden. Vi ha vidare enligt mitt förmenande att vänta en tilltagande arbetslös industriarbetarskara, alldeles såsom förhållandet är i andra länder. I England drages man konstant med 1 $^1/_4$ miljon arbetslösa. I Tyskland utgöra de arbetslösa genomsnittligt sett mer än en miljon. Det lilla Österrike har de senare åren och ännu i fjol, efter vad jag konstaterade, $^1/_4$ miljon personer, som äro utan arbete. Danmark — ett land, som förr var tämligen förskonat från arbetslöshet — har nu 70,000—80,000 arbetslösa.

Allt detta visar, att samhället ramlat sönder, att den gamla grunden icke håller längre, allra helst som de, vilka skulle vara bärare av det gamla samhället, lagt benen på ryggen och sprungit sin väg. Det är ingen överdrift, om man säger, att hela överklassen, den ledande klassen i Europa, håller på att bli kommunistisk för närvarande. Vi stå inför samma förhållande, som när en gång i världen till följd av klimatförsämringen de skräckslagna folken sammanslöto sig i härad, och alla klarade sig själva inom sina sammanslutningar. Järnindustrien söker sluta ihop sig i karteller och truster. Cementindustrien trevar sig fram över haven för att rädda sig genom sammanslutningar på olika håll. Detsamma gäller för en mängd områden inom handeln här hemma; jag behöver bara nämna apotekar- och färghandeln, järnhandeln och alla andra näringsgrenar, som typiskt segla i väg för kommunistiska vindar. Jag sade häromdagen i samband med socialiseringsdebatten, att det här icke är fråga om socialism eller icke socialism, utan att det gäller, om överklassen skall skapa sin socialism

Ang. tullen å tafflar och pianinon samt flyglar. (Forts.)

ensam och alla övriga samhällsmedlemmar hållas utanför och bli trälar i det nya samhället.

Mot alla dessa karteller och truster, som taga våldsamt betalt på egna marknaden och som sedan söka till underpris skovla av sig utomlands vad de icke blivit av med hemma, söka de för denna produktion och handel utsatta folken gardera sig. Vi ha t. ex. i Amerika antidumpinglagen, som faktiskt verkar som ett importförbud. Detsamma gäller beträffande det brittiska imperiet, och vi ha fått känna på detta, när det härom dagen upplystes, att då våra cementfabriker sålde cement i Sydafrika två shilling billigare per säck än här i Sverige, slog sydafrikanska unionen nävarna i bordet och beslöt stänga ute oss med sin antidumpinglag. Härtill kommer, att även i de länder, som icke försetts med sådana lagar, har man nu så höga tullar, att de omöjliggöra för oss att där erhålla någon avsättning för vår industri; så är fallet i Sydamerika och på vissa andra håll. Över huvud företer samhället en bild av den mest fullständga upplösning man kan tänka sig. Den gamla världskulturen har gått under; kriget har haft den inverkan, att det effektivt slagit sönder den gamla samhällsmekanismen. Oordningen har gått så långt, att man i vissa länder icke kan hjälpa sig fram ens med tullar. Detta beror på att en tull för en kapitalistiskt lagd industri genast framkallar spekulation, vilket gör, att tullen icke får någon nytta.

Jag kan nu icke se, att någon annan utväg är möjlig, än att, när alla andra beställa om sitt hus, även vi måste göra detta. Vägen måste gå tillbaka till den gamla kommunism, som våra fäder hade — visserligen icke inom industrien, ty någon sådan fanns ju icke, men på jordbrukets område. Nu invänder man visserligen — jag har resonerat med många arbetsgivare — att det kommunistiska samhället är ett hårt samhälle och att det icke finns några arbetare, som vilja leva i ett sådant. Jag talade häromdagen med en disponent nere i Sydsverige om den saken. Han berättade, att han undersökt och pejlat förhållandena bland sina arbetare och frågat dem, om de ville gå med på en omläggning i den riktning jag nu avser. Han skulle då vara villig bygga ut sin fabrik, arrendera bort den ena tillverkningen till arbetarna och själv taga hand om den andra. Det visade sig emellertid, att man icke vågade ge sig in på experimentet, ehuru det var ytterst lockande och billiga villkor erbjödos. Arbetarna fruktade nämligen, att de skulle komma att till en sådan grad piska på varandra med hänsyn till arbetsintensiteten, att även med en 50 % ökad kapacitet alla arbetare icke skulle behövas utan en del få avsked. Och var och en skulle vid den avgörande voteringen fråga sig, om det vore han, som skulle komma att bli avskedad eller någon annan. Detta verkade så, att man ville icke gå med på förslaget, som man dock till en början var rätt livad för.

I varje fall är det nu nödvändigt att resonera om, vilken bog man bör slå in på i den ekonomiska politiken. Enligt mitt förmenande kan en omläggning ske i tre tempon. Först är det nödvändigt att införa tillägg i tulltaxan, som innehålla förbud mot införsel av ekonomiskt icke önskvärda varor. Här importeras nu till landet en förskräcklig massa lump. Vi ha i Europa kratrar, som spy ur sig lava i form av dåliga varor, vilka vi icke behöva eller ha någon nytta av. Jag minnes, när jag frågade en handlande i Säter i förfjol, varför han icke kunde tillhandahålla en hederligt gjord vara till något högre pris. Svaret blev: Vad skulle vi då leva av? Med det nuvarande ekonomiska systemet har man kommit därhän, att det för den enskilde bara gäller att i största möjliga utsträckning tjäna för dagen till hyran och maten. Den kapitalistiska upplösningen har gått så långt, att man icke längre söker ordna sig för morgondagen utan endast tänker på kampen för stunden; sedan må syndafloden komma.

Den andra uppgiften blir att vidtaga åtgärder för skapande av en tullunion helst med både Finland och Norge men i varje fall med Norge, och detta med

Ang. tullen å tafflar och pianinon samt flyglar. (Forts.)

det klara målet för ögonen att ordna ländernas industri på det sätt, som jag strax skall nämna. Finland erbjuder nu vissa svårigheter i detta fall. Finland är ett rikt land med väldiga skogar, större än man synbarligen kan på kort tid hugga ned och låta ingå i den ekonomiska konsumtionen. Det är därför mycket sannolikt, att Finland kommer att fortsätta sin liberala lindans ännu en 40 eller 50 år. Landet har dessutom ordnat sin jordfråga tämligen skapligt, varför saken där ligger något annorlunda till än i Norge och Sverige. Men Norge och Sverige äro så där tämligen likställda. Det synes mig, som om den tanken borde på allvar föras fram, att den gamla tullunionen, som vi hade förr, en gång återigen måtte införas. Det är ändå, både för den norska och den svenska industrien, en väldig skillnad på att ha en marknad på 8 à 9 miljoner och med den rikhaltighet, som en förenad norsk och svensk marknad skulle erbjuda, och en avstängd svensk marknad på 6 miljoner respektive en norsk marknad på 2 à 3 miljoner.

Men för det tredje och sista så måste man, när det är gjort, välja ut vissa industrier, som icke äro levnadsdugliga under liberala förhållanden. Jag tänker då t. ex. på vårt varmvalsade järn och på fönsterglasindustrien, pianoindustrien och flera andra sådana industrier. Dessa industrier, som icke kunna klara sig själva under liberala former, måste man enligt mitt förmenande pressa in i kommunistiska arbetsformer. Man måste säga arbetare och arbetsgivare inom ifrågavarande industrier, att ni må komma överens om att organisera eder industri, hur ni vill med avseende å löner och arbetsdagar, men ni måste garantera, att ni föda er själva, när vi försöka i vår tur hjälpa er. Hjälpen från vår sida skall vara den, att vi garantera er 15 eller allra högst 20 % i extra skydd gentemot utlandets marknad, så länge ni vilja arbeta och tillverka hederliga varor till rimliga pris, varor, vars modeller skola vara utställda på generaltullstyrelsen och där av en särskild opartisk nämnd bedömas under jämförelse med de utländska industrivarorna. Så länge ni tillverka dessa varor till hederligt pris och ett pris, som icke får överskrida allra högst 20 % av varans tillverkningsvärde, garantera vi eder arbetstrygghet genom införselförbud eller genom en antidumpinglag, som möjliggör för er att arbeta.

Det är icke roligt, det vet jag, varken för arbetarna eller för dem, som förälskat sig i ett liberalt system, att ge sig in på detta, som i viss mån erbjuder hårda »ögonblicksvillkor», men om det erbjuder hårda »ögonblicksvillkor», bjuder det också större framtidsmöjligheter. Och det är lättare för allesammans i en industri att gno och arbeta och lägga manken till, när de veta, att det sker för det gemensamma bästa, när de veta, att det sker under det allmännas hägn, för att man skall åtnjuta arbetslugn och arbetsro och icke störas av några priskastningar av och an och dumpinghistorier.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men jag har i samband med detta ärendes behandling velat frambära en idé, som jag ett par år resonerat om och som vi förr eller senare här måste taga upp till allvarlig debatt. Ty det få vi komma överens om, att det liberala samhället är i grus och spillror, och att det är fullkomligt hopplöst att resa det upp igen.

Herr **Nylander:** Herr talman! Då jag i mitt föregående anförande icke gjort något yrkande, saknar jag anledning ingå på ytterligare detaljer i anslutning till det anförande, herr Månsson nyss höll, men jag finner det dock nödvändigt att inlägga en liten gensaga mot en punkt i sistnämnda anförande, den nämligen, i vilken herr Månsson gjorde det antagandet, att en tullförhöjning endast skulle medföra, att aktieägarna inom den ifrågavarande industrien skulle komma att springa ifrån sina företag och försöka att på någorlunda gynnsamma villkor sälja sina aktier. Detta måste jag bestrida, ty ledningen

för dessa företag har visat ett både så levande och vederhäftigt intresse för sin sak, att de säkerligen icke komma att handla på det sättet. De skola säkerligen akta sig för att trampa i klaveret på det sätt, herr Fabian Månsson ville antyda.

Ang. tullen å tafflar och pianinon samt flyglar. (Forts.)

Vad sedan angår herr Månssons allmänna uttalanden om tullfrågan i allmänhet och hans funderingar om en omläggning till mera kommunistisk drift, så vill jag för dagen icke ingå härpå. Ett lämpligare tillfälle att beröra dessa frågor kanske kommer att yppa sig, då den av bondeförbundet väckta motionen angående utredning om en bättre avvägning av jordbrukets och industriens tullar kommer upp till behandling i riksdagen.

Herr **Röing:** Herr talman, mina damer och herrar! Jag är som känt ingen större beundrare av det protektionistiska systemet, men jag må efter herr Fabian Månssons anförande säga, att vi leva ju nästan i ett himmelrike i förhållande till det samhälle, som herr Fabian Månsson önskar sig, ett samhälle med importförbud, ett statsingripande, som vi litet var erinra oss ifrån världskriget, en åtgärd, som jag anser vi haft alltför obehagliga erfarenheter av under krigsåren, för att vi någonsin mera skulle vilja tillgripa den utvägen.

Herr Fabian Månsson talade om den arbetslöshet, som finnes både här i Sverige och i vissa andra länder, och om den kommunistiska rörelse, som pågår inom vårt näringsliv, bland järnhandlare, bland färghandlare etc.; och han ville nu genom en förändrad handelspolitik, bland annat genom importförbud och andra statsingripanden, slå ett slag för den kommunistiska uppfattningen. Men, herr Fabian Månsson, är det icke just sådana kommunistiska åtgärder, på vilka, bland annat, murarefackföreningen lämnat typiska exempel, som äro en av anledningarna till den rådande arbetslösheten här i Sverige? Undersök, varför den svenska industrien icke arbetar under lyckligare förhållanden, än den gör, utan nödgas inskränka produktionen och avskeda ett antal arbetare, så skall man finna, att en av huvudanledningarna härtill just är den höga lönenivån i vårt land.

Sedan jag icke längre tillhör något av riksdagens utskott, har jag en och annan timme till mitt förfogande för att närmare studera förhållandena inom olika industrier. Häromdagen behandlade vi i riksdagen, som kammarens ledamöter torde erinra sig, frågan om tull å urfodral och urverk. Undersök, herr Månsson, vad de arbetare, som nere i Mjölby tillverka dessa enkla urfodral förtjäna per vecka, så kanhända herr Månsson finner anledningen till den inom denna industri rådande arbetslösheten. Nyligen var jag i tillfälle att under ett par timmar besöka en storindustri, som sysselsätter kvinnor i sitt arbete. Jag är visst den, som unnar både män och kvinnor en skälig lön för sitt arbete, men det är väl något för mycket, herr Månsson, att dessa unga arbeterskor skola ha en veckoinkomst varierande mellan 40 à 60 kronor! Det är denna lönenivå, herr Månsson, som är en av anledningarna till de förhållanden, under vilka den svenska produktionen nu arbetar. Jag erkänner, att jag, hur litet jag än beundrar det protektionistiska systemet, dock vida föredrar detsamma framför det system, som herr Fabian Månsson kallar för »kommunistiskt».

Nu älskar visserligen herr Fabian Månsson att för politiska företeelser såväl i nutiden som i forna tider använda benämningar, som knappast torde vara de riktiga, men jag antar, att herrar Spångberg, Herou, Samuelsson och Dahlén icke ville tro sina öron, när herr Fabian Månsson för några minuter sedan påstod, att överklassen i Europa är på väg att sluta sig till den kommunistiska rörelsen. I Folkets Dagblad Politiken, en tidning, som jag icke ofta läser, påstås i stället att det är bland proletärerna, partiet vinner sina anhängare. Skulle det i verkligheten förhålla sig så, som herr Månsson påstod, att överklassen till följd av den desorganisation, under vilken vårt näringsliv arbetar, skulle

Ang. tullen å tafflar och pianinon samt flyglar. (Forts.)

ha sympatier för kommunismen, borde det glädja de herrar, vilkas namn jag nyss nämnde, men icke gläder det mig. Min övertygelse är allt fortfarande, i motsats till herr Fabian Månssons, att ju större frihet vårt näringsliv arbetar under, desto lyckligare är det både för näringslivet och för landet i dess helhet!

Herr **Månsson** i Furuvik: Herr talman! Vad de höga lönerna beträffar är det icke så förskräckligt farligt med dem. Jag blev tvärtom, då jag häromdagen gjorde en jämförande undersökning härvidlag, ganska överraskad över att lönerna icke voro högre, relativt sett. Om jag lever och är med i debatten, då bondeförbundets motion kommer före, och om herr Nylander lovar att då taga upp frågan, huruvida vi böra eller icke böra så småningom glida in i kommunistiskt samhällsskick och frågan om tullunion med Norge och allt det andra, som jag nyss talade om, så skall jag även vara beredd att då svara på frågan om lönerna.

Jag gjorde häromdagen en översikt över lönerna i skilda länder, och jag blev verkligen förvånad över att det var så liten skillnad, som det i själva verket var. Man har dragit fram några exempel på höga ackordslöner, funna i en avlöningslista för något mera vällyckat företag, men det är ju inte detsamma som lönerna i allmänhet.

Vad näringslivets frihet angår, så kan man icke klaga. Man har ju minsann under ett århundrade haft frihet att ordna allting precis som man har velat. Skulle det hjälpa med näringslivets frihet, skulle alla människor vara lyckliga, men jag läste i Berliner Tageblatt i höstas en notis, som är mycket betecknande. Det var en artikel om förhållandena inom klädeskonfektionsindustrien. Där stod, att tusentals ämbetsmannafruar, officersfruar och änkor i Berlin sutto och sydde kasackklänningar — ni vet sådana där fodral, som fruntimmerna ha på sig — för den otroligt låga avlöningen av 10 pfennig — 9 öre — stycket. Jag undrar, om herr Röing menar, att våra sömmerskor skola konkurrera med de utsvultna officersfruarna i Berlin och sy kasackklänningar för 9 öre stycket? Vi ha icke tänt eld på vårt hus, vi ha skött oss, vi ha hållit oss undan världskriget, vi behöva därför icke i vått och torrt precis dela lott med dem, som tända eld på sina egna hus ibland.

Herr **Molander:** Herr talman! Herr Röing stod här och, jag kan nästan säga, bröstade sig över hur förfärligt stora löner de kvinnliga arbetarna hade i en storindustri, där han nyss hade studerat förhållandena, och han förklarade i det sammanhanget, att orsaken till industriens svårigheter låg just i de höga arbetslönerna. Det skulle vara mycket önskvärt, och åtminstone skulle jag för egen del vara mycket tacksam, om herr Röing också samtidigt talat om, vilken fabrik och vilken industri hans uppgifter avse.

För övrigt, om det nu är så, att det finns några kvinnliga arbetare, som ha 40 kr. i veckan, är nu detta något så förfärligt häpnadsväckande, att man behöver här stå och ondgöra sig däröver? Om herr Röing vill gå till tändsticksindustrien i Jönköping, Tidaholm och annorstädes, eller om han vill gå till textilindustrien o. s. v., så kan han lätt övertyga sig om att arbetarnas löner ligga på en helt annan nivå. Jag tror därför, att det varit bäst, att herr Röing också samtidigt hade talat om vilken fabrik det är som betalar så förfärligt stora löner till de kvinnliga arbetarna, att industrien fördenskull befinner sig i nödläge.

Herr **Samuelsson:** Även jag vill här göra ett litet påpekande med anledning av herr Röings anförande.

Man får jämt och ständigt i riksdagen höra, att arbetslösheten beror på arbetarnas höga löner, det är ju det stående temat nästan jämt och ständigt, när man talar med personer i de borgerliga partierna. Och herr Röing har på det

yttersta av dessa dagar och särskilt med sitt anförande här i dag visat, att han står på den linje, som vill göra gällande, att hela arbetslösheten skulle bero på arbetarklassens höga löner. Jag är alldeles övertygad om att, om herr Röing ville något närmare undersöka just den industri han åsyftar, där de kvinnliga arbetarna ha löner av 40—60 kr. i veckan, och göra en jämförelse med dessa självförsörjande kvinnor i Stockholm, som betala för sig ordentligt, så skulle han nog lätteligen komma till insikt om, hur mycket det blir kvar på en veckolön av 40—60 kr., om det som sagt är fråga om självförsörjande kvinnor. Nu kan det ju å andra sidan visserligen hända, att det finnes en del unga kvinnor, som bo hemma hos sina föräldrar, men man får icke taga dessa som någon allmän företeelse inom industrien, utan där är det nog så, att det finns ett flertal, som äro självförsörjande och som således få själva svara för alla sina utgifter.

Ang. tullen å tafflar och pianinon samt flyglar. (Forts.)

Jag har hört en hel del relationer angående arbetslönerna, då det gäller arbetslösheten. Det var en borgerlig riksdagsman, som jag talade med härom dagen, vilken drog fram ett exempel från sin egen socken, där det även rådde arbetslöshet och där han fått på känn, att denna arbetslöshet var mycket stor. Han förklarade härvid, att det visade sig, att det fanns en bonde i denna socken, som kunde ge sysselsättning åt tre à fyra arbetare genom att låta dem uppföra ett stängsel omkring hans ägor. Denna bonde erbjöd då dessa arbetare en lön av 2 kr. om dagen. Men tro ej, sade denne borgerliga riksdagsman, att de ville ha detta arbete; nej de ville hellre vara utan, de ville icke ha något ordentligt arbete. Det var enligt hans mening det utslagsgivande, därför att de icke ville taga emot denna lilla lön, som bonden i det fallet hade bjudit.

Det är huvudsumman av det borgerliga resonemanget, att arbetarklassens löner skola nedpressas i det oändliga, ty då kommer industrien att uppblomstra. Och herr Röing synes i det fallet stå på samma ståndpunkt som de mest reaktionära borgarna i detta land.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 18.

Ang. vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève fattade beslut.

Till behandling upptogs nu andra lagutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa beslut, som fattats av den internationella arbetsorganisationens konferens vid dess åttonde sammanträde i Genève år 1926.

Sedan *punkten 1*, angående förslag till konvention angående förenkling av inspektionen av emigranter ombord å fartyg, föredragits, anförde:

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Den förevarande konventionen har säkerligen inte stor betydelse för Sverige, men den avser att bringa ordning i en detalj i den mellanfolkliga sammanlevnaden, något som för andra nationer är av rätt stor betydelse.

I åtskilliga av de sydeuropeiska och östeuropeiska staterna tillämpas emigrantinspektion ombord å fartyg på det sättet, att alla stater, varifrån emigranter komma, göra anspråk på att ha en särskild inspektör på fartyget. Det är helt naturligt, att denna ordning ur många synpunkter icke är önskvärd. Det vore naturligtvis vida bättre, om inspektionen ordnades enhetligt, så att det vore *en* stat, som vore ansvarig för denna inspektion, och i konventionen föreslås nu, att denna uppgift skall i regel tillkomma den stat, vars flagga fartyget för.

Nu har emellertid Kungl. Maj:t avstyrkt ratificering av ifrågavarande konvention. Man anför härvid, att det möjligen skulle medföra moralisk förplik-

Ang. vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève fattade beslut. (Forts.)

telse för vårt land att utse en officiell emigrantinspektör och att behov av en sådan inspektör för närvarande icke förefinnes. Nu tror jag knappast för min del, att man behöver läsa konventionen på det sättet, att det skulle medföra moralisk förpliktelse för oss att utse en officiell emigrantinspektör. Ty i 3 § står uttryckligen att »om officiell emigrantinspektör anställes ombord på emigrantfartyg, skall han i regel tillsättas av regeringen i det land, vars flagga fartyget för». Detta *om* är ju uttryckligen en reservation för att, därest omständigheterna i ett land äro sådana, att det icke föreligger något behov, så medför konventionen icke någon förpliktelse för detta land att utse en sådan inspektör.

Emellertid ha nu de socialdemokratiska representanterna i utskottet ansett, att det icke förefinnes någon anledning för Sverige att nu avböja eller dröja med en ratifikation av denna konvention. Det är av betydelse, att konventionen ratificeras, även om betydelsen härav för Sveriges del, som sagt, icke är så framträdande. Men då Sverige genom sin anslutning till den internationella arbetsorganisationen gått in för att söka åstadkomma en bättre ordning på det sociala området, så förefinnes det absolut ingen anledning för Sverige att avböja ratificering av en konvention, som icke medför några olägenheter för vårt land. Det skulle vara större anledning att avböja ratificering av en konvention, som verkligen kunde medföra uppoffring och olägenheter. Men i detta fall förefinnas icke några sådana svårigheter. Och har man nu en gång gått in för att medverka till bättre sociala förhållanden i världen, så finns det enligt vår mening ingen anledning att avböja ratificering av föreliggande konvention.

Herr talman! Jag skall därför be att få yrka att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela, att riksdagen för sin del anser att konventionen angående förenkling av inspektionen av emigranter ombord å fartyg bör av Sverige ratificeras.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Pettersson:** Herr talman! Här föreligger fråga om ratificering av en konvention, som är antagen av den internationella arbetskonferensen. Då man skall göra klart för sig, huruvida man bör ratificera en sådan konvention eller icke, så är naturligtvis den första fråga man har att göra sig: är denna konvention för oss önskvärd, är den behövlig? På den frågan har redan den föregående talaren, herr Edvard Johanson, svarat, att någon stor betydelse har den icke för Sverige. Jag tror att man kan gå ett steg längre och svara, att den för närvarande icke alls har någon betydelse för oss. Ungefär i den riktningen uttalade sig den föregående regeringen i fjol, då det var fråga om, huruvida en sådan konvention överhuvud skulle antagas. I samma riktning ha likaledes ämbetsverken uttalat sig. Jag tror, att man icke gör sig skyldig till någon överdrift, om man säger, att för närvarande har denna konvention icke någon betydelse för oss.

Nu säger emellertid herr Johanson, att den har betydelse för andra folk, och det har han rätt i; den har betydelse för andra sjöfarande nationer. Men då synes mig den rätta konklusionen vara den, att de nationer, för vilka den har praktisk betydelse, må ratificera den. Om Sverige för sin del icke ratificerar, kan det icke fördröja eller försvåra konventionens ikraftträdande för de nationer, som verkligen ha nytta av den. Ty som bekant behövs det endast, att två nationer förklara, att de ratificera konventionen, för att den skall bli gällande.

Herr Edvard Johanson sade vidare, att någon skada kan det ju i alla fall icke medföra för oss att ratificera. Jag är icke så alldeles säker på det. Om man också icke kan gå så långt, att man påstår, att en ratificering från vår sida

Ang. vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève fattade beslut. (Forts.)

ovillkorligen och klarligen skulle medföra moralisk förpliktelse att anställa inspektörer på emigrantfartygen, så kan man dock säkert påstå, att om vi ratificera, det från en främmande stats sida *kan* framföras krav på att vi dock *böra* anställa inspektörer, d. v. s. vi kunna utsätta oss för klander och obehagligheter, om vi icke anställa inspektörer.

Slutligen vill jag erinra kammaren om att, om Sverige icke nu ratificerar, så utgör det icke något hinder för oss att framdeles ratificera, i händelse behov möjligen skulle yppas av en sådan anordning som den här ifrågavarande.

Det är visserligen sant, som det redan blivit sagt, att man skall tänka på den internationella sociallagstiftningen i allmänhet och se till vad som kan göras för att vidare utbygga densamma. Men det vill jag säga, att Sverige ingalunda försummat sig i det avseendet. Hittills har Sverige ratificerat icke mindre än elva av arbetskonferensens konventioner; och för att herrarna skola förstå vad det talet betyder vill jag meddela, att Norge har ratificerat inalles två, Danmark sex och Finland sju. Jag tror således att vi icke billigtvis behöva riskera att utsätta oss för klander, om vi än så länge dröja med att ratificera denna konvention.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Johanson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19.

Slutligen föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 34 mom. 4 värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337); och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 20.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Forssell m. fl.*, nr 335, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 185, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka;

herr *Leffler*, nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 187, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, m. m.; och

herr *Lindmark*, nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 190, med förslag till allmänt resereglemente.

Dessa motioner bordlades.

§ 21.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i bestämmelserna om val av riksdagsmän;

nr 10, i anledning av väckt motion om tillägg till § 4 regeringsformen m. m.;

nr 11, i anledning av väckt motion om utredning rörande införande av enkammarsystem m. m.; och

nr 12, i anledning av väckt motion om ändring i regeringsformen m. m. för ordensväsendets avskaffande;

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring av bestämmelserna angående tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark;

nr 16, i anledning av väckt motion om ändring i 28 och 30 §§ lagen om allmän pensionsförsäkring;

nr 17, i anledning av väckta motioner angående ändring i grunderna för bestämmande av pensionstillägg enligt lagen om allmän pensionsförsäkring;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § första stycket andra punkten i lagen den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m.;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 4 § vattenlagen; och

nr 20, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande andra lagutskottets utlåtande nr 3 i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser i fråga om ersättning till expropriationsnämnd; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående inordnandet i dyrortsgrupperingen av vissa från det samhälle, de tillhöra, avlägset boende tjänstemän.

§ 22.

Justerades protokollsutdrag.

§ 23.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*Johansson* i Brånalt	under	4	dagar	fr. o. m.	den	14	mars,
»	*Hedin*	»	3	»	»	»	14	»
»	*Nilsson* i Hörby	»	3	»	»	»	15	»
»	*Hedström*	»	4	»	»	»	15	»
»	*Vahlstedt*	»	6	»	»	»	14	»
»	*Olsson* i Berg	»	8	»	»	»	15	»
»	*Heiding*	»	4	»	»	»	14	»
»	*Christenson* i Södertälje	»	3	»	»	»	24	»
»	*Osberg*	»	3	»	»	»	14	» och
»	*Magnusson* i Skövde	»	4	»	»	»	13	» .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.36 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Stockholm 1927. **Kungl. Boktryckeriet,** P. A. Norstedt & Söner.

271177